

XV. évfolyam
121. szám
ROMALAP
2007. december
Ára: 250 Ft

HOSSZÚ ÚT

LD

„LUNGO DROM”

Karácsony - krechunó

A karácsony szó a magyar szavak egy részéhez hasonlóan szláv eredetű. Őse az ósláv krocsun szó, amely lépcsőt, átlépőt jelent és egyértelműen utal az átlépésre az új időszakba, a téli napfordulóba.

A karácsony, a szeretet bensőséges ünnepe elképzelhetetlen karácsonyfa állítása nélkül, pedig ez a szokás egészen új keletű. A hagyomány szerint **Luther Márton**, a reformáció nagy alakja állított először karácsonyfát gyermekeinek. Valószínűleg ismerte a régi germán hiedelmet, amely szerint a téli napforduló idején csatangoló gonosz szellemek előli védelmet csak akkor kapunk, ha az örökzöld fa alá húzódunk.

A karácsonyfa (életfa) valójában jelkép, szimbólum, Jézus születésének tiszteletére állítják és a téli éjszaka csillagainak mintájára gertyákat gyűjtanak ágain. Az első adat a gyümölcsökkel és édességekkel díszített karácsonyfa állításáról egy strasbourgi polgár jegyzetében található, amely 1605-ből származik. 1737-ben egy Wittenbergben készült könyvben

írnak először az „új szokásról”.

Magyarországon csak a 19. század második felében, a bécsi udvar példája nyomán terjed el e hagyomány. Először a nemesi családok ünnepelnek a díszes karácsonyfa előtt, majd a módosabb polgár- és gazdagabb parasztsaládok is átveszik ezt a szokást. A parasztság körében csak a 20. században, az 1950-es években lett általános.

A karácsonyfa díszei is jelképeket hordoznak: a gertyák a téli napfordulókör megszületett fényt, a fény hozóját, a megszülető Jézust jelképezi. A termések, mint az alma és a dió is az ő személyéhez köthető. A fa tetejére tűzött csillag a három királyoknak utat mutató betlehemi csillag szimbóluma. Mindezeket üvegdíszek is pótolhatják.

A karácsonyhoz kapcsolódó étkezési szokásaink – sok mozzanatukban – jelképes értelmet is hordoznak. Az elmaradhatatlan karácsonyi halétel – a rántott hal fogyasztása – bécsi eredetű. A hal gyors mozgásával – szimbolikusan – a családnak az új esztendőben történő előre haladására utal. A néphagyományokban a

Fotó: Nyári Gyula

halpikkely a gazdagságot, a pénzt jelképezi.

Szilézia vidékéről származik a diós és mákos bejgli, amely eredetileg zsidó ünnepi sütemény volt. Régen szárnyas egyáltalán nem kerülhetett az asztalra, mert úgy tartották, a tyúk hátra kapar, és ez rossz jel az újév kezdetekor.

Krechunó „Ezüstön, aranyon járjatok”

Ünnepek alkalmával minden cigány a legjobb tudása szerint készül fel. Ilyen nagy ünnepek: karácsony – krechunó, húsvét – patradyi, pünkösöd – rusaja, új év – nyevo bersh, keresztelő – bolipe, születésnap – rakhasypesko dyes, Mária-nap – suntona Marijako dyes, búcsú – buchuvo, halottak napja – mulengo dyes.

Aktualitását illetően a cigány karácsonyt mutatjuk be.

Ilyenkor hosszabb ünnepre készülnek, mert a legtöbb rokon karácsonykor jön össze. A karácsonyi köszöntő is elengedhetetlen hagyomány.

A köszöntő szövege: „Segített az Isten, hogy elérjük a karácsonyt. Értjük el még sok számos esztendőben erővel, egészséggel, szerencsével, jó kedvvel, békével, menyekkel, völkkel, lovakkal, kocsikkal, gyerekeitekkel együtt, népeitekkel együtt, a te jó embe-reiddel együtt! Ezüstön, aranyon járjatok! Legyetek egészségesek, szerencsések, soha ne legyetek betegek!”

Karácsonykor sokan eljártak a betlehemes játékot is. Bementek a faluba a házakhoz köszönteni, kántálni, s amit kaptak, hazavitték. A ládát maguk készítették, a benne lévő felszereléseket is. A felnőttek az éjfél misére szoktak elmenni.

paksi

**Kellemes karácsonyi ünnepeket
és eredményekben gazdag,
boldog új évet kívánunk
kedves olvasóinknak!
Baxtalo krechunó!
Baxtalo nyevo bers!**

LD
„LUNGÓ DROM”

ROMA LAP
Megjelenik
havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány és a Szociális és Munkaügyi Minisztérium Esélyegyenlőségi Programiroda Osztályának támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon/Fax: 06-56/513-952, 513-953. Levelezési cím: SZOLNOK P.: 77 5001 – e-mail: otka@interware.hu – Internetcím: www.lungodrom.hu. Főszerkesztő: **Paksi Éva** – Főmunkatárs: **Farkas Kálmán** – Tervezőszerkesztő: **Gudmon András**. Munkatársak: **Géczy József, Hegedűs Sándor, Józsa Zoltán, Nyári Gyula, Rácz Lajos, Varga Ilona**. – Szerkesztőségi titkár: **Pálfi Elvira**. Felelős kiadó: **Farkas Flórián**

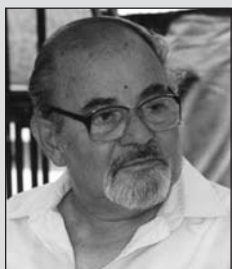
Címlapfotó: Csillag Gyöngyszemek Művészeti Egyesület

Nyomdai munkák: **KARCAGI NYOMDA KFT.**

Felelős vezető: **Márkusné Tankó Orsolya és Nagyné Tankó Tímea** ügyvezető igazgató

ISSN 1216-982X

Farkas Kálmán

Huszonhét szempár

Huszonhét szempár. Csillognak, örvendenek, könnyeznek. Huszonhét egymást fürkésző arc, hosszú ölelések, ismerős mozdulatok, gesztikulálások. Valamennyien keressük egymást, ki kit nem ölelt, köszöntött még. Elsőként mindenki anyámat, a töpörödött kis cigányasszonyt keresi, öleli, csókolja. Anyám sír. Érkeznak a nagy família tagjai. Fiai, menyei, unokái. Hát ezt is megérte velünk együtt. Nagy a sürgés-forgás a Bessenyei téri három szobás lakásban.

Régen készülődök rá, hogyha módom, lehetőségem lesz, s olyan otthonom, ahol összeverbuválhatom a família elérhető tagjait meghívom őket, köszöntsük együtt Jézus születését, legyünk együtt Szentestén, töltsé együtt a nagy család a karácsonyi ünnepeket.

Fiatal újságíróként a hetvenes évek derekán jutottam odáig, hogy fogadalmam valóra váltsam. Többen most találkoznak először. Ismerkednek, érdeklődnek. Cigányok és magyarok, főleg a testvéreim feleségei. Gyorsan feltalálják magukat, köszöntik a família nagyszonyját. Előzőleg, mielőtt elküldtem volna a meghívó leveleket arra kértem anyámat és feleségemet, vállalják-e a sokadalom ellátását? Később már bántam, mert mindketten természetesnek vélték.

Arra már nem emlékszem hány tyúkot, sertés és marhahúst, káposztát, rizst s a hozzá való fűszereket vásároltunk. Feleségemmel sütöttek-főztek. Anyám az elmaradhatatlan cigányos töltött káposztát főzte túróval (sertésfej), sütötte a bodagokat, hatalmas fazékban készült a tyúkhúsleves. Már kisültek a túros, mákos rétesek, tepsiben sorakoztak az előszobában, a fiatalok a belső szobában öltöztették a fenyőfát, mely ez alkalommal a mennyezetig ért.

Ünnepre készül huszonhét, a Farkas-famíliához tartozó családtag. Először ennyien, nálam Nyíregyházán, a csodálatosan szép Bessenyei téri három szobás lakásban, a város egyik legszebb részén, amely a Móricz Zsigmond Színházzal szemben áll. Itt vannak Károly bátyámék, Bandi bátyámék gyermekeikkel. Hosszú lenne névszerint felsorolni. Unokaöcsém, másod unokaöcsém, Annuska nővérem gyerekeivel, anyám menyei, unokái, unokaöcsém feleségeikkel. Örvendünk egymásnak. Felváltva ülünk a kinyitott asztal-

hoz. Elsőként bátyámék, s a gyerekek, utánuk a fiatalok.

A belső szobában már felöltözve áll a karácsonyfa, gyertyákkal, csillagszórókkal. Készülünk Jézus születésnapjára. Szép a téli hóesés. Ünnepi a hangulat, köszöntjük, csókoljuk egymást. Lassan esteledik, kinn fények gyúlnak. Lelkünk csordultig teli hálaadással. Annuska, s a szép hangú unokatestvéreim rázendítenek a Mennyből az angyalra. Valaki meggyújtja a gyertyákat, csillagszórók szórják csillagfényeiket. Aki odafele, öleli a fenyőt, s egymást követik a karácsonyi énekek.

Boldog vagyok, hogy egy karácsonyon én láthatom vendégül a Farkas-família akkor élő tagjait. Azóta sokan eltávoztak közülünk. Ökrös Mari elsőként. Őt követte két fia: Károly és Bandi, feleségeik, Ilonka és Sárika, Malvin néném, Annuska nővérem, lánya Rózsika, Tibi és Ernőke, a fiai, Magdi unokanővérem, sógoraim közül a nem cigány Imre, Éva unokanővérem férje, lánya Morzsika...

Három évtized pergett le azóta az idő kerekén. Soha nem felejttem el azt a karácsonyt. Olyan emlékezetesre már alig kerül sor a família történetében. Fogyunk, porladunk, maholnap alig marad hírmondója a familiának, aki tovább viszi, fenntartja s megőrzi ezt a nevet. Olvadunk és felolvadunk. Asszimilálódnak sarjaink, s belesimulunk a társadalomba. Ám én mégis reménykedem. Csak lesz valaki e nagy familiából, aki összetartja, s nem vész ki neve, hagyományai, s megőrzi leszármazottjai a cigány gyökereket!

Szentestén sokáig ébren maradtunk. Énekeltünk, emlékeztünk. Sírtunk, örültünk, örvendeztünk. A Megváltónak és egymásnak. Huszonhét szempár kísér, amikor sort keríték az ajándékozássra. Mind a huszonhét testvéremnek, rokonomnak, hozzátartozónak kedveskedem valamivel. Egy zsebkendő, egy sál, egy fejkendő, egy toll stb. jelzi a szeretetet, a figyelmességet. S én boldog vagyok, hogy ajándékozhattam. Először az egész családnak.

Huszonheten hajtjuk fejünket álomra. Kinek hol jutott hely. Én, mint pólyás koromtól ifjúvá cseperedésemig, most is anyám lábához kuporodva ébredtem karácsony reggelén.

Farkas Kálmán

Fotó:
Nyári Gyula

HOL NEM VOLT ...

❖ **A.A. Milne:** Hol nem volt című meseregényének színpadi változatát mutatta be november 28-án a Roma Parlamentben működő Duende Színház. A művet *Polgár Katalin* és *Pánczél Orsolya* alkalmazta színpadra. A darab zenéjét az *Ando Drom* együttes vezetője, *Zsigó Jenő* szerezte. „Ez egy furcsa könyv” – írja maga A.A. Milne a Hol nem volt bevezetőjében. És valóban: egy tipikus tündérmese álarcát ölti, ám e mögött hús-vér karakterek rejtőznek. Milne nem a megszokott sztereotípiákkal dolgozik: a királykisasszony egy bizonytalan, ám korántsem tehetetlen fiatal lány, a jóképű királyfi nagyképű és hiú, az aljas cselszövő nagylelkű, aki nem nyeri el méltó büntetését, a varázslat pedig fölöttébb mulatságos.

MAGYAR-HORVÁT LAKHATÁSI MŰHELY KONFERENCIA A TELEPPROGRAMRÓL

❖ December 3-án kezdődött a Szociális és Munkaügyi Minisztérium által – a horvát kormánnyal szoros együttműködésben – szervezett háromnapos lakhatási műhely konferencia (workshop), amelyet a Roma Integráció Évtizede Program keretében rendeznek meg Magyarországon és Horvátországban. A rendezvény budapesti nyitónapján **dr. Ūrmös Andor**, a szociális tárca Roma Integrációs Főosztályának vezetője a Magyarországon 2005-ben elindult roma telepeken élők lakhatási és szociális integrációs programjáról, **Milena Klajner**, a horvát Miniszterelnöki Hivatal kisebbségi főosztályvezetője a horvát roma telepprogramról tartott előadást.

A lakhatási műhely konferencia másnap tanulmányúttal folytatódik, amelynek keretében a konferencia résztvevői Galambokra, Garaboncra látogatnak el, ahol betekintést kaphatnak a két településen megvalósuló lakhatási és szociális integrációs programról. A zárónapon a szakemberek Horvátországban ismerkedhetnek meg a horvát kormány hasonló tematikájú és célú programjával.

PARLAMENTI GYERMEKKARÁCSONY

❖ 2007. december 16-án került megrendezésre a hosszú hagyományokra visszatekintő *Parlamenti Gyermekkarácsony*. Idén 800 általános iskolást látnak vendégül: állami gondozott, hátrányos helyzetű, fogyatékos és nagycsaládban nevelkedő gyermekeket várnak az eseményre. Az ünnepség díszvendégei a magyarországi 13 nem-

zetiségi önkormányzat által delegált gyermekek: 350 nemzetiségi kisiskolás. Az ünnepség fővédnöke **Szili Katalin**, az Országgyűlés elnöke.

Az előző évhez hasonlóan a *Parlamenti Gyermekkarácsony* idén is a „Nyitott Szív Szerető Gondoskodás Alapítvány” útján jótékony célokat szolgál. A műsorban fellépő művészek, előadók, közreműködők tiszteletdíjuk felajánlásával támogatják a rászoruló közösségeket és személyeket.

KÁLLAI ERNŐ: A JOBBIK KÖZLEMÉNYE SÉRTI ÉS MEGALÁZZA A MAGYARORSZÁGI CIGÁNYSÁG MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐ, LEGKISZOLGÁLTOTTABB RÉTEGEIT

❖ Mélyszéges megdöbbenéssel olvastam a Jobbik Magyarországiért Mozgalom al-

elnökének közleményét a cigányság helyzetével kapcsolatosan – írta közleményében **Kállai Ernő**, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosja. „A közlemény szerzője azt fejtegeti, hogy a cigányságnak vérfertőzés útján degenerálódó, ősközösségi szintű szubkultúrában élő rétege termeli ki magából a cigány bűnözés egy részét, illetve a bűnözés terjedésének genetikai vetületeire figyelmeztet. E megközelítés, amellyel, hogy sérti és megalázza a magyarországi cigányság mélyszegénységben élő, legkiszolgáltatottabb rétegeit, olyan összefüggéseket sejtet, amelyek hangoztatása már évtizedek óta nem fogadható el a demokratikus társadalmakban. Egy emberi jogokat tiszteletben tartó, nyitott európai társadalomban nem engedhető meg és nem fogadható el, hogy egy parlamenti párt szövetségeként ismert mozgalom vezetője ilyen tartalmú nyilatkozatot tegyen. Remélem, hogy a Jobbik vezetősége, illetve a közlemény szerzője is felismeri, hogy a közlemény súlyosan sérti az érintettek emberi méltóságát, és ennek megfelelően nyilvánosan megköveti az érintetteket. Reményeimtel fejezem ki továbbá a tekintetben is, hogy a Jobbikkal szövetséget és baráti kapcsolatokat ápoló parlamenti pártok és társszervezeteik nyilvánosan és egyértelműen elhatárolódnak a közleménytől” – áll az ombudsman közleményében.

CIGÁNY MESÉK – ÚJ KÖTET A MÓRA KÖNYVKIADÓTÓL

❖ A cigány hagyományokról, szokásokról, mesterségekről és a magyar néppel közös történelemről ad színes képet az a 27 történet, amely a *Cigány mesék* című kötetben látott napvilágot a Móra Könyvkiadó gondozásában; a könyvet a szerző és az illusztrátor jelenlétében december 5-én mutatták be Budapesten.

Bársony János kisebbségkutató, a kötet szerzője elmondta: a könyvben négy régi népmese szerepel, a többi történet saját írása. Hozzátette, hogy a mesékben a magyarság és cigányság közös vonásait, a csaknem 700 éves közös múltat, történelmet és szokásokat kívánta a gyermekeknek bemutatni. A gazdagon illusztrált lapokon a roma hétköznapiak, a tipikus cigány mesterségek mellett például a roma esküvők és a cigány történelmi hősök világa is az olvasók elé tárul.

Sinkó Veronika illusztrátor elmondta, hogy a hol színes, hol fekete-fehér rajzokkal egy fotóalbumot akart imitálni, amelyben a cigányok minden napjai elevenednek meg, hű képet festve a cigány népről és népviseleteikről. A több mint száz oldalas kötet végén szómagyarázat segíti egyes cigány szavak megértését. **Merényi Ágnes**, a kötet szerkesztője elmondta, hogy a 8–12 éveseknek szánt mesekönyvvel azt szeretnék elérni: a gyerekek természetesen vegyék, hogy más emberek, hagyományok és szokások is vannak a világon.

ROMA SZÁRMAZÁSUK MIATT KÜLDTEK EL TAKARÍTÓKAT

❖ *Romákkal szembeni hátrányos megkülönböztetés és zaklatás miatt marasztalt el egy takarítói tevékenységet ellátó zártkörű részvénytársaságot (zrt.) az Egyenlő Bánásmód Hatóság (EBH). A hatóság által nyilvánosságra hozott határozatból kiderül, hogy a kérdéses társaság előbb telephely- és székhelyváltásra hivatkozva 2007 elején megszüntette az általa 2006 elejétől továbbfoglalkoztatott roma takarítók közalkalmazotti jogviszonyát, majd az új munkaszerződésben meghatározott egy hónapos próbaidőn belül felmondtak nekik.*

A panaszosok szerint felette-seik előzőleg több alkalommal megjegyzést tettek származásukra, és kijelentették, nem akarnak cigányokkal dolgozni. A rasszista kijelentéseket, és a

takarítók származásuk miatt történt elbocsátását a cég saját belső vizsgálata is megállapította, amelyet azt követően indított a vezérigazgató, hogy az elküldött dolgozók jelezték felé a problémát.

ÁTADTÁK A CSALOG ZSOLT-DÍJAKAT

❖ Egy pedagógus, egy iskola nevelőtestülete, és egy cigány kisebbségi önkormányzat kapta idén a Csalog Zsolt díjat; a 10 éve elhunyt polgárjogi aktivistáról elnevezett elismerést november 30-án adták át a Holokauszt Emléközpontban rendezett ünnepségen, Budapesten. **Csalog Zsolt** (1935–1997) író, újságíró, muzeológus és szociológuskutató, a Raoul Wallenberg Egyesület és a Roma Sajtóközpont alapítója volt. Elsősorban a cigányság érdekeinek védelmében vállalt kiemelkedő szerepet; magatartásának alapvető normájává vált a régi és új keletű előítéletek elleni fellépés. A róla elnevezett elismerést az Oktatási Minisztérium, a Raoul Wallenberg Alapítvány, a Raoul Wallenberg Egyesület, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége és a Roma Polgárjogi Alapítvány alapította 2004-ben. Idén **Vörös István** tanító, közoktatásvezető, informatikus, a társkányi általános iskola tanára, a Komárom-Esztergom Megyei Területi Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke, valamint **Czabán Általános Iskola és Óvoda Nevelőtestülete és Füzesgyarmat Cigány Kisebbségi Önkormányzata** vehette át az elismerést.

A díjban olyan polgárjogi aktivisták részesülhetnek, akik kiállásukkal, életútjukkal példát mutattak a helyi, térségi és országos közéletben...

A Romaweb, az MTI, a RomNet, és a saját forrásai alapján összeállította: Paksi Éva

Szeretetvendégség, üres tányérok

Szóról szóra

❖ „Ezek a családok a település szélén vagy annak határain kívül eső területen élnek, rettentően rossz körülmények között, iskolát, óvodát, orvosi ellátást megközelíteni iszonyú nehézségekbe ütközik. Éppen ezért a program egyik legfontosabb célja, hogy az embereket közelebb hozzuk az ellátásukhoz...” (Ürmös Andor, Szociális és Munkaügyi Minisztérium, roma integrációs főosztályvezető, MRI Kosuth rádió, december 3.)

Jó program, nemes céllal – egy olyan világban, amikor az emberek mind nagyobb csoportjai kerülnek az ellátásuktól egyre távolabb. Van, aki már az ő ellátását messzilátóval se fedezi föl! Szép dolog az emberek segítése, de nem szabad megelégedezni róla, az a segítség használ a legtöbbet, amely ahhoz segít hozzá, hogy ki-ki elláthassa önmagát. Ennek kellene megteremteni a feltételeit, iskolázással, felnőttképzéssel, munkahelyekkel, a vasúti szárnyvonalak fejlesztésével, a postahálózat kiteljesítésével. Azzal, hogy minden faluban, kicsiben és nagyban egyaránt felvirágoztatják az iskolákat... Mindehhez persze több tanár, több orvos kell – nem kevesebb.

És rugalmas, nemcsak a nagy projektek, hanem az egyedi megoldások iránt is fogékony közigazgatás. A napokban jártam Kőbányán a Kolozsvári utcában. Nem éppen gazdagságáról nevezetes környék! Ott végez folyamatos cigánymissziót a református lelkész, **Lakatos Gabriella** – két balesete után rokkantnyugdíjasként.

Advent van, várakoznak a keresztények. Szép ajándéokra, lottónyereseményre, év végi prémcsire, karácsonyi jutalomra, tizenharmadik, tizennegyedik havi bérre. Krisztus születésére. Lakatos Gabriella arra vár, hogy a kőbányai Kolozsvári utcában úgy szülessen meg a Jézuska, hogy csodát is tesz azonnal. Ennek a csodának fénnyé és tárggyá pedig az lenne, hogy ő, mint Krisztusban otthonra lelt papnő, szeretetből megvendégelheti a híveket, sok kis szegény, éhes cigány gyereket a szüleikkel együtt. Akikkel nagy dolgok történtek az elmúlt másfél évtizedben. Cigány helyett romának nevezik őket, de lehetőségeik a továbbjutáshoz azóta is romlottak. A Kolozsvári utcai cigánymissziósoknak egyelőre arra sincs fedezete, hogy lisztet vegyen a süteményhez... De bízik a csodában.

A magas hivataloknak fel kellene fedezniük azokat a hivatott embereket, és projekteken kívül is támogatni a munkájukat, akik öntevékenyen, akár a saját pénzükön is – amikor van nekik! –, azért dolgoznak, hogy lehetőségeket teremtsenek a cigányok számára.

Zelei Miklós, főmunkatárs
Magyar Hírlap

A hónap hírei • A hónap hírei

Lováriul Jeruzsálemben

● Január 13-án **Hiller István** kulturális miniszter avatta fel Jeruzsálemben azt az imatáblát, amelyen roma (lovári) nyelven olvasható a Miatyánk. A jeruzsálemi Getsemáne-kertben áll a karmelita apácák Eleona kolostora, amelynek falain több mint százötven nyelven, köztük magyarul is olvasható a Miatyánk. A több milliós roma közösség nyelvén azonban még nem volt olvasható az ima, ezért egy magánszemély, **Simai Patrick** kezdeményezte egy lovári nyelvű tábla felállítását. Kétévnyi szervezőmunka után **Fátyol Tivadar**, a Rádió C vezetője, a tel-avivi nagykövetség és a szaktárca segítségével szombaton felavatták az imatáblát. (január)

Roma újságírók továbbképzése kezdődött az MTI-ben

● Roma újságírók továbbképzéséről született megállapodás a Magyar Távirati Iroda, a Budapesti Független Újságírók Alapítványa és a Roma Sajtóközpont között. A megállapodás értelmében a nemzeti hírügynökség 3–4 hónapos gyakornoki képzésre fogad alkalmanként két-két főt. A pályázaton kiválasztott fiatal roma újságírók a hírkészítés alapjait sajátítják el a távirati irodánál. Az egyéves programra az MTI 2,5 millió forintot biztosított, az összeget a programban részt vevő gyakornokok javadalmazására fordítják.

(február)

„Romák alkalmazása: Néhány tapasztalat az üzleti életből”

● „Romák alkalmazása: Néhány tapasztalat az üzleti életből” című tanulmánykötetet mutatták be a Szociális és Munkaügyi Minisztériumban rendezett sajtókonferencián. A kiadvány Magyarországon, Szlovákiában és Csehországban 14 vállalatnál 2005 májusa és szeptembere között – 18 munkaadó és ugyanennyi roma származá-

Illusztráció: LD archívum

sú munkavállaló részvételével – készített interjúkat tartalmaz, amelyek képet adnak arról, hogy a vállalatok miként vélekednek a romák foglalkoztatásával kapcsolatos akadályokról és az abból származó előnyökről. A tanulmánykötettel nem titkoltan segítséget kívántak nyújtani a vállalatoknak a romaellenes diszkrimináció kezelésére.

Jelenleg ugyanis a cégek nem vállalnak vezető szerepet a romák foglalkoztatásában, s az üzleti világban ritka a romák körében tapasztalható nagyarányú munkanélküliség enyhítésével és a romák foglalkoztatásához kapcsolódó feladatokról szóló tájékoztatás. Nem folyik párbeszéd azon vállalatok között sem, amelyek pozitív módon szeretnének cselekedni. A „Romák alkalmazása: Néhány tapasztalat az üzleti életből” című kiadvánnyal a közreműködő cégek és nemzetközi szervezetek szándéka az volt, hogy megtegyék az első lépéseket e fenti hiányosságok pótlására. (február)

Állami kitüntetések március 15. alkalmából

● **Dr. Sólyom László**, a Magyar Köztársaság elnöke – a miniszterelnök előterjesztésére – nemzeti ünnepünk, március 15-e, az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc kezdetének, a modern parlamentáris Magyarország megszületésének napja alkalmából Kossuth-díjat adományozott **iff. Sánta Ferenc** Liszt Ferenc-díjas hegedűművésznek a XIX. és XX. századi klasszikus és népszerű zeneirodalom magyar stílusban való tolmácsolásáért, a hazánk zenei kultúrájának részét képező cigánymuzsika magas szintű műveléséért.

Dr. Hiller István oktatási és kulturális miniszter – dr. Sólyom László köztársasági elnök megbízásából – a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt (polgári tagozat) kitüntetést adta

Nagy Gusztáv – Foto: LD archívum

át **Horváth András** roma hagyományörzőnek, valamint **Nagy Gusztávnak**, a Kalyi Jag Roma Nemzetiségi Szakiskola, Szakközépiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény cigány nyelv és irodalom tanárának; a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje (polgári tagozat) kitüntetést adta át **Mezei István** sportmenedzsernek, az Európai Cigány Labdarúgó Szövetség elnökének.

Kiss Péter szociális és munkaügyi miniszter – dr. Sólyom László köztársasági elnök megbízásából – a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt (polgári tagozat) kitüntetésben részesítette **Mezei Béla** vállalkozót, kiskereskedőt a roma kisebbség felemelkedéséért folytatott példamutató magatartása, szorgalma elismeréséül. (március)

Nemzetközi Konferencia roma oktatási reformokról Budapesten

● 2007. április 2-án és 3-án a Roma Oktatási Alap és a magyar kormány szervezésében számos külföldi szervezet tagjai vitatták meg a közép- és kelet-európai romák oktatásának fejlesztése terén tapasztaltakat a Magyar Tudományos Akadémián. A konferencia a Roma Integráció Évtizedéhez (2005–2015) kapcsolódott, mely

időszakra vonatkozóan több térségi állam kormánya (Bulgária, Horvátország, Cseh Köztársaság, Magyarország, Macedónia, Montenegró, Románia, Szerbia és Szlovákia) a diszkrimináció felszámolását tűzte ki célul. A Roma Integráció Évtizedének Nyilatkozatában a kormányok a roma közösségek bevonására és az egyes területeken szerzett tapasztalatok kicserélésére tettek ígéretet, ezáltal elősegítve, hogy a kisebbségi lét ne jelentsen hátrányt állampolgáraik számára. A konferencián résztvevők megegyeztek abban, hogy a romák oktatásának reformjait nem lehet teljesen külön kezelni az oktatás egészének kérdéseitől, hiszen, ami jó a roma oktatás számára, az az egész oktatási rendszer számára is csak hasznos lehet. Továbbá a romák képzésében az egyetlen cél a szegregáció helyett a mainstream oktatásba való mielőbbi integráció lehet.

(április)

Élet Menete Budapesten és Auschwitzban

● Fáklyás felvonulással emlékeznek a holokauszt áldozataira a budapesti Élet Menetén, amelyet április 15-én, a Dohány utcai zsinagógánál tartanak. A megemlékezést az Élet Menete Alapítvány, a Páva utcai Holokauszt és Dokumentációs Központ, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz), a Miniszterelnöki Hivatal, Budapest Főváros Polgármesteri Hivatala, civil szervezetek, zsidó és nem zsidó ifjúsági szervezetek közösen szervezik. Idén a holokauszt magyarországi emléknapja és a **Jom Hasoá**, a holokauszt nemzetközi emléknapja egyaránt április 16-ára esik. A budapesti fáklyás menet április 15-én, vasárnap 18 órakor indul a Páva utcai holokauszt-emlékközpont elől, majd az emlékezők a Dohány utcai zsinagóga udvarához vonulnak az Emmánuel Emlékfáig, hogy emlékezzenek azokra, akiket a nyilasok Budapest utcáin gyilkoltak meg 1944, 45-ben. Április 16-án Lengyelországban, Auschwitz-Birkenauban tartják a náci népirtás hatmillió áldozatának emlékére az Élet Menetét. A résztvevők gyalog teszik meg a három kilométeres távolságot, a „halottak útját” a volt náci koncentrációs tábor, Auschwitz és az egykori legnagyobb náci megsemmisítő tábor, Auschwitz-Birkenau között. A kezdetben két-évente tartott zárandoklatot 1996 óta évente rendezik meg. (április)

Kállai Ernő lehet a kisebbségi ombudsman?

● **Kállai Ernő** társadalomkutatót, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézetének munkatársát jelöli kisebbségi ombudsmannak **Sólyom László** köztársasági elnök – írja saját információira hivatkozva május 16-ai számában a Népszabadság. Sólyom László két héten belül dönt arról, kiket jelöl általános, illetve a kisebbségi ombudsmannak, mivel mindkét hivatal posztját betöltő megbízatása lejár. **Lenkovich Barnabást**, az állampolgári jogok országgyűlési biztosát, aki hat évig töltötte be ezt a pozíciót, 314 igen és 25 nem szavazattal alkotmánybírónak választotta az Országgyűlés, helyén **Majtényi Lászlót** látna szívesen az államfő. **Kaltenbach Jenő** hivataláról 12 év után búcsúzik, megbízatása július elsejével jár le. Pozíciójában hat évvel ezelőtt újra választották, de a törvény nem engedi, hogy két ciklusnál tovább bárki betölthesse ezt a pozíciót. **Péterfalvi Attila** adatvédelmi biztos mandátuma 2007 decemberében ér véget, így erről a jelölésről később dönt a köztársasági elnök. Roma vezetők egyöntetűen úgy fogalmaztak, hogy Kaltenbach Jenő 12 éven keresztül lelkiismeretesen, hihetetlen empátiussággal és kitartással képviselte a magyarországi roma kisebbség ügyét. Azt az információt, hogy Kállai Ernőt javasolhatja Sólyom László kisebbségi ombudsmannak, a RomNet által megkérdezett roma vezetők, politikusok egyaránt üdvözlözték. Felkészült, jó szakembernek tartják. Kállai Ernő a RomNetnek mindössze annyit mondott: addig, amíg a köztársasági elnök nem hozza nyilvánosságra az általa kisebbségi ombudsmani pozícióra javasolt személy nevét, minden ezzel kapcsolatos név felvetése pusztán találgatás. (május)

Fotó: Nyári Gyula

vazattal alkotmánybírónak választotta az Országgyűlés, helyén **Majtényi Lászlót** látna szívesen az államfő. **Kaltenbach Jenő** hivataláról 12 év után búcsúzik, megbízatása július elsejével jár le. Pozíciójában hat évvel ezelőtt újra választották, de a törvény nem engedi, hogy két ciklusnál tovább bárki betölthesse ezt a pozíciót. **Péterfalvi Attila** adatvédelmi biztos mandátuma 2007 decemberében ér véget, így erről a jelölésről később dönt a köztársasági elnök. Roma vezetők egyöntetűen úgy fogalmaztak, hogy Kaltenbach Jenő 12 éven keresztül lelkiismeretesen, hihetetlen empátiussággal és kitartással képviselte a magyarországi roma kisebbség ügyét. Azt az információt, hogy Kállai Ernőt javasolhatja Sólyom László kisebbségi ombudsmannak, a RomNet által megkérdezett roma vezetők, politikusok egyaránt üdvözlözték. Felkészült, jó szakembernek tartják. Kállai Ernő a RomNetnek mindössze annyit mondott: addig, amíg a köztársasági elnök nem hozza nyilvánosságra az általa kisebbségi ombudsmani pozícióra javasolt személy nevét, minden ezzel kapcsolatos név felvetése pusztán találgatás. (május)

Cigányozás a világot jelentő deszkákon

Balog János az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz fordul

● Nyílt próbán „büdös cigányozta” le **Balog János** színművészt egy táncos a Madách Színházban. Az intézmény fegyelmi eljárást indít a táncos ellen – értesült a Roma Sajtóközpont. Balog János színművészt a „Volt egyszer egy csapat” nyílt próbáján „büdös cigányozta” le az egyik táncos. A színész a Roma Sajtóközpontnak azt mondta: a táncos a próbán arrébb akarta tuszkolni, mert szerinte nem jó helyen állt. De mivel a koreográfus nem jelezte, hogy ilyen probléma lenne, a színész rászólt a táncosra, hogy ne lökdösse. Balog szerint ekkor a táncos megengedhetetlen stílusban kezdett vele kiabálni. „Te бүдös cigány, nem is hasonlítasz másra, csak egy бүдös cigányra” – hangzott a durva válasz. A színész ekkor elhagyta a próbát. Balog szerint a táncos nem kért tőle bocsánatot, de a tánckarvezető helyettes később a tánckar nevében megtette ezt. A felfüggyelő, **Cs. Nagy Endre** az incidens után hazaküldte a táncost és írt egy felfüggyezést a színház vezetőségének, amely alapján a táncost felfüggyeztették. Az ügy kivizsgálásával **Wettstein Tibort**, a Madách Színház gazdasági igazgatóját bízták meg. A fegyelmi eljárás után a legsúlyosabb büntetés a rendkívüli felmondás lehet. De a táncos levelet írt az igazgatóságnak, amiben elismeri hibáját, és reméli, nem küldik el. Azt írta: kész nyilvánosan, az egész társulat előtt bocsánatot kérni a színésztől. Balog János azonban nem hagyja annyiban a történeteket: eljuttatja az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz az esetet. (május)

Daróczi Dávid kormánybiztos

● **Budai Bernadett** politikai elemző és **Daróczi Dávid**, a Kormánybiztosok Irodája vezetője lesznek a kormánybiztosok június 18-ától – jelentette be **Gál J. Zoltán**, a Miniszterelnöki Hivatal államtitkára. Elmondta: a kormányátalakítás után most jött el az ideje annak, hogy a kormánykabinet is kiegészüljön. Két szóvivő kinevezését az is indokolja, hogy júliustól naponta lesznek kormánybiztosok tájékoztatók. Gál J. hangsúlyozta: olyan embereket választottak, akik nem szópárbajban edzettek, nem közszereplők és inkább jövőjük, mint múltjuk van, de szakmai felkészültségükkel

Fotó:
Nyári Gyula

értik és meg tudják értetni az emberekkel a reformfolyamatokat. Daróczi Dávid 35 éves, majdnem két éve vesz részt a Miniszterelnöki Hivatal kommunikációs stábjának munkájában, korábban több újságban, a Magyar Televízióban, valamint a Radió C-ben dolgozott. Tanulmányait a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Hittudományi Főiskola karán végezte, most a Budapesti Műszaki Egyetem Üzleti Tanulmányok Intézetének hallgatója. A Kormánysszövívői Iroda vezetője nagy feladatnak és kihívásnak tekinti, hogy ezentúl a kabinet szóvivőjeként is dolgozik. Szeretem a hazámat – ezzel indokolta, hogy elvállalta a felkérést. (június)

Angyalok nyelvén – roma művészek fesztiválja

• A budapesti A38 hajón július 6-án roma művészek helyben készült képeinek kiállításával, majd délután **Szentandrassy István** festőművész albumának bemutatójával kezdődött meg az Angyalok nyelvén című roma kulturális fesztivál. A Törökfürdő Ala-

Fotó: Nyári Gyula

pítvány által szervezett művészeti, esélyegyenlőségi rendezvény a Roma Integráció Évtizede Program magyarországi elnökségének kezdetét elindító esemény is – mondta köszöntő beszédében **Rauh Edit**, a szociális tárca szakállamtitkára. Hozzátette: sajnos hiányoznak mindazon kulturális intézmények, amelyek helyet és lehetőséget adnának arra, hogy a romák gyakorolhassák és megmutathassák gazdag kultúrájukat, hagyományaikat, és ahol közéleti tevékenységet folytathatnának.

Az este hatkor kezdődött hivatalos megnyitó után az Irodalmi Szalon című program keretében **Rózsa Péter** beszélgetett **Bódis Krisztával**, **Choli Daróczi Józseffel**, **Kalányos Mónikával** és **Kovács József Hontalannal**, akik saját költeményeiből olvastak fel, majd Szentandrassy István képzőművészeti albumát mutatták be. A hajóterben este kilenctől a **SzentY Band** játszott, tíz órától a **Khamorro együttes** lépett fel. (július)

Elhunyt Lakatos Menyhért az írófejedelem

• Nyolcvankettedik évében, 2007. augusztus 21-ére virradóra elhunyt **Lakatos Menyhért**. Nemcsak a cigányság érezte magáénak, a többségi társadalom is nagyra tartotta. Munkásságáért 1976-ban Füst Milán-díjat, 1976-ban és 1993-ban József Attila-díjat kapott. A hazai cigányság kulturális életében és a magyar kultúra terén szerzett érdemeit 1986-ban a Munka Érdemrend Arany fokozatával, 1999-ben pedig a Magyar Köztársaság Babérkoszorújával ismerték el. Erre tette fel a koronát a magyarországi cigányság, amikor 2000-ben, éppen születése napján az Országos Cigány Önkormányzat Életmű-díját vehette át. (augusztus)

II. János Pál kápolna Csatkán

• Az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) **II. János Pál** pápáról nevezte el a Komárom-Esztergom megyei Csatkán álló kegytemplom mellett épült új kápolnát a szeptember 8-án tartott Mária-búcsún, melyre minden évben több ezren látogatnak el.

A kápolnát **Keresztes Szilárd** hajdúdorogi görög katolikus megyéspüspök áldotta meg szentmise keretében, és a II. János Pál pápa nevet adományozta neki. Vasárnap **Márfi Gyula** veszprémi érsek mondott ünnepi szentmisét a kegyhelyen. A szombati névadományozó ünnepségen az Oktatási és Kulturális Minisztérium, a Miniszterelnöki Hivatal és az Országos Cigány Önkormányzat is képviseltette magát. **Hiller István** minisztert **Kállai Katalin** a tárca romaügyi stratégiai főtanácsadója, **Kiss Péter** minisztert **Lankó Károly** politikai tanácsadó képviselte. A két évvel ezelőtt elhunyt pápa 2003. november 19-i audienciáján fogadta az OCÖ által vezetett 180 tagú roma küldöttséget. A delegáció a magyarországi cigányságra és egy fából készült feszületre kérte a katolikus egyházfő áldását. A másfél méteres feszületnek a csatka kápolna ad helyet. A csatka kultusz egy

Fotó:
Nyári Gyula

Ez történt 2007-ben * Ez történt 2007-ben

gyógyulás-történetből ered: **Ropoli Ferenc** plébános feljegyzése szerint 1863-ban a Mária forrásnál egy vak fiú megmosta a szemét és a víztől visszanyerte látását. Ezt az esetet további csodás gyógyulások követték, így a hívek körében hamar népszerű lett a kegyhely. (szeptember)

Elhunyt

Járóka Sándor primás, hegedűművész

● Életének 54. évében szeptember 18-án, a budapesti Péterfy Sándor utcai kórházban elhunyt **ifj. Járóka Sándor** primás, hegedűművész – tudatta „**Buffó**„ **Rigó Sándor**, a 100 Tagú Cigányzenekar vezetője az MTI-vel. A Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjével kitüntetett művész több mint három és fél éve kómában feküdt. Ifj. Járóka Sándor 1995-től két éven át a 100 Tagú Cigányzenekar művészeti vezetője volt, de azután is többször fellépett az együttessel. (szeptember)

Ki mit tud?

Csoportos ének kategóriában a karcagi Arany János Általános Iskola énekcsoportja lett az első helyezett. Fotó: Halász Katalin

● A szolnoki székhelyű „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány október 6-án ismét megrendezte immár hagyománnyá vált megyei Ki mit tud? vetélkedőjét általános iskoláskorú cigány gyermekek részére. A vetélkedő célja a cigány gyermekek tehetségkutató versenyének, mint a tehetséggondozás, tehetség felismerés egy sajátos formájának hagyománnyá emelése. A vetélkedőre a megye 12 településéről több mint 150 gyermek jelentkezett. A három tagú zsűrinek – **Varga Ilonának**, a Cigány főlóra szerkesztő-riporterének, **Choli Daróczi József** író, költő, műfordítónak, és **Hegedűs Sándornak**, lapunk munkatársának nem volt könnyű dolga, amikor a 42 produkcióból ki kellett választani a kategória győzteseket. Csoportos ének kategóriában a karcagi Arany János Általános Iskola énekcsoportja lett az első helyezett. (október)

Legjobb rendező díj Bogdán Árpádnak

● A genfi Cinema Tout Ecran filmfesztiválon **Bogdán Árpád** első játékfilmjéért, a Boldog új életért a legjobb rendező díját nyerte el. Napjaink egy névtelen városában játszódik a történet, névtelen

szereplőkkel. Meghatározhatatlan idő, üres, elhagyott terek és alagutak, személytelen városrészek, külvárosi miliő. A szociális periféria disztelen kellékei. Itt él főszereplőnk, egyedül, egy lakótelepi lakásban. Ő roma, nevelőotthonban nőtt fel, szüleit nem ismeri. A világról és annak szabályszerűségéről szinte semmit se tud. Vágyai az irreális és a vegetatív célok közt ingáznak. A valakihez tartozás vágya nagyon erősen él benne, annak türelmes kialakítása azonban nehézséget okoz neki. Kevés barátja van akik megértenek valamit az ő kósza létezéséből. Egy napon volt utógondozójától kap egy különleges ajándékot. Megkapja azt a dossziét, ami a gyerekkort feldolgozó aktákat tartalmazza. Ezek a dokumentumok talán reményt adhatnak ahhoz, hogy újraértelmezhesse saját, gyerekkorában félbemaradt életét.

(november)

Egymilliárdból folytatódhat a nyomortelepek felszámolása

● A szociális minisztérium 2005-ben indított nyomortelep-felszámolási programja során eddig harminc településen 220 roma családot költöztettek „dzsumbujokból” új lakásokba. A telepélszámolás sikeres, s jövőre már egymilliárd forintból folytatódhat. A Zala megyei Galambok önkormányzata 2005 nyarán elsőként nyert a Szociális és Munkaügyi Minisztérium úgynevezett romatelepe-

Illusztráció: LD archívum

ken élők lakhatási és szociális integrációs modellprogramjában. A falu 64,7 millió forinthez jutott: ebből az összegből három, két-két lakásból álló családi házat építtetett fel az önkormányzat. Az új otthonokba a mára ledózerolt galamboki nyomortelep hat roma családját költöztették át az idén februárban. **Ürmös Andor**, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium romaintegrációs főosztályának a vezetője elmondta: miként Galambokon, a telepélszámolási programban részt vevő más településeken is sikeresnek nevezhető a projekt. A program eredményessége azonban – hangsúlyozta a szakember – valójában csak évek múltán derülhet ki, hiszen a legfőbb kérdés az, sikerül-e hosszú távon a családok életmódváltása. Tény viszont, tette hozzá, hogy 2005 óta harminc településen 220 család kapta meg az újrakezdés lehetőségét, s eddig senki nem esett ki a programból.

(november)

Ez történt 2007-ben * Ez történt 2007-ben

2007. december 9. TATÁRSZENTGYÖRGY

Az elmúlt napok fontosabb nyilatkozatai

„Véget ért a Magyar Gárda felvonulása Tatárszentgyörgyön december 9-én, vasárnap. A Pest megyei faluban a „vidék közbiztonságáért és a cigány bűnöző csoportok” ellen tüntettek. A gárdatagok három oszlopban felálló, több mint kétszáz méter hosszú menetet alkottak, és dobszóval vonultak be Tatárszentgyörgyre, majd beszédeket mondtak a szerintük létező „cigány bűnözés” ellen. A falusiak nagyobb csoportokban, az út széléről figyelték a menetet.

Mintegy 100 roma ellentüntetést tartott a falu központjában, és miután ez véget ért, egy félreeső, többségében romák lakta utca egyik házának kertjében szalonnát sütöttek gitárszó mellett. A megmozdulást nem a helybéli romák szervezték, hanem – több más szervezet mellett – az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ). A helyszínen volt többek között *Kolompár Orbán*, az OCÖ elnöke, *Horváth Aladár*, a Roma Polgárjogi Alapítvány elnöke, valamint több cigány önkormányzati képviselő. (Vasárnap este szövivője útján *Gyurcsány Ferenc* miniszterelnök is elítélte a gárda demonstrációját.)

„Bár *Berente Imréné* polgármester december 8-án visszavonta a Magyar Gárda területfoglalási engedélyét a felvonulásra, a rendőrség délelőtt kijelentette: nem oszlatják fel a demonstrációt. „A rendőrségnek nincs jogi lehetősége, hogy feloszlassa a tüntetést” – mondta az origo kérdésére *Bényi Mónika*, a Pest megyei rendőrség szóvivője. A Magyar Gárda ugyanis előzetesen bejelentette felvonulási szándékát, és ezt a dabasi rendőrkapitányság tudomásul vette – tette hozzá a szövivő.

A polgármester szerint a Magyar Gárda félrevezette a települést, mert – a községben terjesztett szórólapok és a Gárda vezetőinek nyilatkozatai szerint – a „roma bűnözés” és a roma társadalom elleni demonstrációra kívánták felhasználni a közterületfoglalási engedélyt. Ezért *Berente Imréné* azonnali hatállyal visszavonta az engedélyt.” (Origo)

A Lungo Drom is a közjogi méltóságok lépésére vár Az államfő fogadja az OCÖ vezetését

A Lungo Drom elvárja a közjogi méltóságoktól, hogy a társadalmi béke és az igazságosság érdekében éljenek törvényes lehetőségeikkel; a roma szervezet a vasárnapi tatárszentgyörgyi demonstráció kapcsán közölte ezt. A Lungo Drom „mély megdöbbenéssel értesült a tatárszentgyörgyi erődemonstrációról, és az ott elhangzott szélsőséges, cigányellenes kijelentésekről” – áll a közleményben.

Mint írták, „tanulmányainkból tudjuk, hogy a világtörténelemben már sokszor megtörtént, hogy súlyos társadalmi válsághelyzetben a valódi felelősök bűnbakokat neveztek meg, őket téve felelőssé a bajokért. A hisztériás emberek elkábíthatók az ilyen kijelentésekkel, és a megtámadott népcsoport súlyos veszélybe kerül. Gondoljunk csak a második világháború előtti németországi történésekre.”

A Lungo Drom szerint a mai Magyarországon rendkívül nehéz helyzetben él a lakosság csaknem egésze, de különösen nagy szegénységben, mély nyomorban tengődik a magyarországi cigányság. „Mi a magunk részéről csak csodálni tudjuk tűrőképességüket. Vigyázunk is arra, hogy ne feszüljön robbanásig

a helyzet. Azt is tudjuk azonban, hogy sokáig már nem lehet elvárni az éhezőkötől, a munkanélküliektől, a gyerekeket orvoshoz vinni nem tudóktól, a putriban lakóktól, hogy többet viseljenek el, mint jobb sorsban élő honfitársaik” – olvasható.

A Farkas Flórián vezette szervezet szerint ilyen helyzetben türehtetlen, ha egyesek arra vetemednek, hogy „a szegénységben tengődő cigány embereken nyilvánosan még egy nagyot üssenek”. „Elvárjuk valamennyi illetékes hatóságtól, a közelet minden szereplőjétől, különösen a közjogi méltóságoktól, hogy az ilyen megnyilvánulások kapcsán ne maradjanak némák. Éljenek minden törvényes lehetőséggel a társadalmi béke és igazságosság érdekében” – zárul a közlemény.

A Magyar Gárda 260, és a nyírségi szerveződésű Nemzeti Őrsereg 50 tagja tartott vasárnap felvonulást a Pest megyei Tatárszentgyörgyön. A szervezet vezetői arról beszéltek, hogy a demonstrációval a „cigánybűnözésre” akarják felhívni a figyelmet.

Ifj. Bogdán János, az Országos cigány Önkormányzat (OCÖ) szóvivője közölte, hogy az OCÖ vezetése rendkívüli meghallgatást kér Sólyom László köztársasági elnöktől a Magyar Gárda megnyilvánulásai miatt. *Kumin Ferenc*, a Köztársasági Elnöki Hivatal főosztályvezetője azt mondta kedden, hogy Sólyom László, időpont-egyeztetés után, fogadni fogja hivatalában az OCÖ vezetését.

Az ombudsmanok nyilatkozata az Emberi Jogok Napján

Közlemény

„Mélységes megdöbbenéssel tapasztaljuk, hogy Magyarországon az elmúlt időben egyre inkább felerősödtek a különböző kisebbségi közösségek, és elsősorban a cigányság elleni rasszista megnyilvánulások.

A cigányokat csak úgy általában sértő, megalázó, bántó nyilatkozatokat hovatovább már megszoktuk: meglepetést már ritkán okoznak, most azonban egy ismert mozgalom alelnöke közleményében azt fejtegeti, hogy „a cigányságnak vérfertőzés útján degenerálódó, ősközösségi szintű szubkultúrában élő rétege

termeli ki magából a cigánybűnözés egy részét”, illetve a bűnözés terjedésének genetikai vetületére figyelmeztet.

E megközelítés, amellyel, hogy sérti és megalázza a magyarországi cigányság mélyszegénységben élő, legkiszolgáltatottabb rétegeit, olyan összefüggéseket sejtet, amelyek hangoztatása már évtizedek óta nem fogadható el a demokratikus társadalmakban. Egy emberi jogokat tiszteletben tartó, nyitott európai társadalomban nem engedhető meg és nem fogadható el, hogy magát politikailag legitimnek tekintő mozgalom vezetője ilyen tartalmú nyilatkozatot tegyen. Egy másik, az előzővel szövetséges szervezet pedig a „cigánybűnözés” elleni tüntetést szervezett.

Azt gondoljuk, elérkezett az idő, hogy a magyar társadalom felelősségteljesen gondolkodó tagjai, különösen a választott vezetők, közjogi méltóságok, határozottan megszólaljanak és elítéljék a nyilvánosság előtt is az ilyen és hasonló tartalmú megnyilvánulásokat. Minden jóérzésű embernek el kell ezen gondolkodnia, egy demokratikus gondolkodású közjogi méltóságnak, politikusnak pedig kötelező.”

Budapest, 2007. december 10-én, az Emberi Jogok Napján.

Dr. Kállai Ernő, a kisebbségi jogok országgyűlési biztosa

Dr. Péterfalvi Attila adatvédelmi biztos

Dr. Szabó Máté, az állampolgári jogok országgyűlési biztosa

**Sólyom László köztársasági elnök válaszelevele
Kállai Ernőnek, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok
országgyűlési biztosának**

„Tisztelt Országgyűlési Biztos Úr!

Ombudsmantársaival együtt hozott állásfoglalásuk olyan időben született, amikor a magyarországi radikális jobb látványos és botrányos megmozdulásokkal jelent meg a közéletben.

A radikális jobboldal pártja 2002-ben kiesett a parlamentből, és választói támogatásuk 2006-ban, egy újabb párt alakítása ellenére is jelenetektelen maradt. Idén nyáron azonban a szélsőjobb rátalált arra a megjelenési formára, amely tartósan óriási médiaérdeklődést biztosíthat neki: egyenruhás szervezetet alapított, s az avatási ceremóniákat legutóbb már fenyegető felvonulás követte. Az így nyert figyelem felerősíti mondanivalójukat is.

Szeptember 10-i országgyűlési beszédemben egyértelműen leszögeztem, hogy a radikális jobboldal eszméi és tettei elfogadhatatlanok és veszélyesek. Mivel a radikális jobboldal ideológiává és programmá teszi az emberek közötti megkülönböztetést, szemben áll az emberi méltóság alapeszméjével. Felhívtam a figyelmet arra is, hogy sokkal általánosabb, mélyebb és makacsabb problémáról van szó, mintsem hogy beérhetnénk a szalagcímek és a napi politikai reakciók szintjével. Társadalmi problémaként kell kezelni, együtt a nemcsak a jobboldalon jelenlévő előítéletességgel, intoleranciával. A radikális jobb azért is veszélyes, mert gyakran hivatkozik kiragadott társadalmi részkérdésekre, s megoldásukra hamis, indulatokra építő, és olyan választ kínál, amely alapvető emberi és alkotmányos értékeket tagad.

Az ilyen mozgalmakkal és szervezetekkel kötelességünk szembeszegezni saját értékrendünket. Egyetlen jóakarató ember sem tűrheti az emberi méltóság megsértését, és egyenlő méltóságunk megkérdőjelezését. Ki kell fejeznünk tehát szolidaritásunkat.

Az Országgyűlési Biztos Úr levelében szóvá tett eseményeket olyan fordulópontnak tartom, amelyre indokolt reagálnom. A Jobbik egyik szónoka negatív tulajdonságokat etnikai, faji vagy biológiai meghatározottsággal kötött össze. Az ilyen gondolatokat, amelyek a náci ideológiának is részei voltak, a leghatározottabban visszautasítom.

A radikális jobboldal az antiszemitizmus mellett Magyarországon sajátos vonásként cigányellenes is. A Magyar Gárda december 9-i felvonulása kifejezetten cigányellenes tüntetés

volt. Hasonló vonulásokkal fenyegetnek másutt is. Amellett, hogy ideológiájuk elvetendő, ezek az akciók gyakorlatilag is mérhetetlenül károsak. Olyan légkört teremtenek, amely csakis nehezíti a cigányság társadalmi beilleszkedésének előrehaladását. A fenyegető fellépés, és az ezzel kiváltott érzelmi és politikai reakciók belekényszerítik ezt a nagyon komoly, sürgető és összetett problémát a leegyszerűsített jelszavak sémáiba.

Pedig éppen nyugalomra, nyitottságra és együttműködési készségre, valamint a kötelességek vállalására van szükség mind a többségi társadalom, mind a cigányság részéről. Magyarország jövőjének egyik fontos tényezője lesz, hogy sikerül-e, és milyen megoldást találunk. Ehhez pedig szakmai megközelítésre, és erre épülő hosszú távú, objektív szakpolitikára van szükség. Azt is hangsúlyozni kell, hogy mindez nem választható el a magyar társadalom általános szociális problémáinak kezelésétől.

Példaképpen a napokban folytatott beszélgetésünkre utalok Országgyűlési Biztos Úrral, amikor azt mondta, hogy a roma iskolások körüli problémák nem szegregációs, hanem pedagógiai kérdések. Egyetértünk abban, hogy a cigányságnak mindenekelőtt iskoláztatásra van szüksége – ezért is mentünk el együtt a Cserehátra. Felidézem egy, még a jelölés folyamán elmondott történetét is: az Ön tanítványainak csodájára jártak pedagógus kollégáik, mert nekik nem volt semmi nehézségük a cigánygyerekekkel. Hozzáteszem: ez egyben pénzkérdés is, továbbá nem is csupán roma-kérdés. Minden települést és térséget érint, áldoz-e az állam fejlesztő-pedagógusra, kisiskola fenntartására, munkahelyteremtésre, közlekedésre.

Fontosak, és adott esetben szükségesek a tiltakozások a megengedhetetlen eszmékkel szemben. Támogatom Biztos Urat erőfeszítéseiben, hiszen demokratikus államunk alapja a jogok érvényesítése és védelme, mindenki szabadságának biztosítása. De éppen így számíthat rám a cigányság társadalmi helyzetének megoldását célzó lépésekben is.

Budapest, 2007. december 11.

Üdvözlettel: Sólyom László”

A Magyar Köztársaság kormányának közleménye

**A Magyar Köztársaság kormányának minden tagja
egy emberként és a lehető leghatározottabban ítéli el
a Magyar Gárda és szövetséges szélsőjobboldali
szervezeteinek cigányellenes, rasszista szavait
és akcióit.**

Hiszünk abban, hogy egy demokratikus köztársaságban a jognál is erősebb fegyver a közösség szolidaritása, egységes fellépése, morális tiltakozása az ilyen fasisztoid, kirekesztő jelenségekkel szemben.

A kormány tagjai e szolidaritás kifejezésének akarnak részesei és előmozdítói lenni. Egyértelművé kívánjuk tenni, hogy elfogadhatatlan a számunkra minden olyan törekvés, amely a nemzet közösségéből bárki, bármilyen alapon ki akar rekeszteni, ami a közösségünk bármelyik tagjával, vagy nemzetalkotó kisebbségével szemben gyűlöletet próbál kelteni.

Olyan köztársaságban hiszünk, és olyan köztársaságért dolgozunk, amelyben csak a kirekesztőket fenyegetheti erkölcsi-szellemi kirekesztődés.

Szolidaritásunkat fejezzük ki minden honfitársunkkal, akikben ezek a gyűlöletkeltő szavak és akciók félelmet keltettek, és egyidejűleg biztosítjuk őket arról, hogy a magyar állam vezetőiként mindent megteszünk, hogy megvédjük mindannyiukat a kirekesztéstől, illetve a gyűlölet közvetlen megnyilvánulásaitól.

2007. december 12.

A Magyar Köztársaság kormánya

A cigány gyerekekhez Mikulás helyett a Magyar Gárda készülődhet?

Véget ért az őszi szünet, újabb lendülettel dolgoztunk. Jól éreztük magunkat. A szeszélyesen változó hőmérséklet sem zavart meg minket. A cigány gyerekek is kivétel nélkül az iskolában voltak. Majd egy napon, november második hetében az egyik szülő jött a gyermekéért. Félelemmel tele mesélte el, hogy Kerepesen, december 6-án fáklyás felvonulás lesz. A cigány telepen fognak végig vonulni, követelve, hogy adják el házaikat és menjenek el a településről. Kérdeztem, kitől kapta ezt az információt. Elmondta, hogy a kerepesi cigány önkormányzat elnökétől, akinek a fej nélküli fotója már fenn is van a neten, azzal a felirattal, hogy ő lesz az első. December 6-án biztosan nem engedik a gyerekeket az iskolába, mert a kistarcsai cigányok is részt vesznek majd a védekezésben.

Egy perc alatt berekedtem, mert nem mondhattam ki azokat a szavakat, melyek a torkomban voltak. Ugyanis a hír számomra hihetetlen volt. Azt gondoltam, valaki nagyon csúnya tréfát űz velük. Hazajöttem, felhívtam néhány képviselőt, tudnak-e a készülődő demonstráció hírérről. Senki semmit nem tudott, csak valahonnan hallotta, hogy talán lesz valami, egyesek a cigányok melletti szimpátia tüntetésről beszéltek.

Ekkor már kezdett derengni, miről is lehet szó. Machiavelli azt mondta: Az emberek félelmükben, vagy gyűlölettől vezetettve támadnak. Nem kell mást tenni, mint gondoskodni arról, hogy egy

helyen, egy időben legyen ott mindkét csoport. Kész az indok a tartós gyűlöletre és félelemre. Akinek meg nincs valós, alapos indoka arra, hogy vezessen, irányítson egy népet, egy falut, egy kö-

mányt, egyet nem engedne. Törvény van arra, hogy senkit nem lehet megalázni, megfélemlíteni. Aki ilyet tesz, börtönbe kerül. Csak a rendőrség engedélyével lehet demonstrálni, stb. De a fő-

magyar kormány nem engedélyezne, ha csak hírért venné, hogy ilyesmi készül, azonnal megakadályozná.

Tévedtem. Kutatni kezdtem a neten. Nem hittem a szememnek. Igen, a Magyar Gárda Magyarországon meglehetősen gyalázta a cigányokat, zsidókat, hanem megüzenheti nekik, hogy Mikulás helyett a Krampuszt várják csak. Mert meg szeretnék nekik mutatni, mire lesznek képesek, ha nem javulnak. Égett a szám, zsibbadt a fülem. Telefonáltam Kerepesre. A Magyar Gárda vasárnap Tatárszentgyörgyre megy, aludjanak, ne féljenek. Másnap csak délután tudtam kérdezősködni, ki védi meg a tatárszentgyörgyi cigányokat?

* * *

Az Utolsó Padban Egyesület követeli, hogy a kormány szüntesse be a Magyar Gárda működését, garantálja, hogy a cigányok gyalázat és félelem nélkül élhessenek ebben az országban.

Elvárja az Országos Cigány Önkormányzattól, az önmagukat meghatározónak tekintő cigány politikusoktól, országgyűlési képviselőktől, hogy valós és szakszerű cigány érdekképviseletet lássanak el.

**Részlet:
Menyhért Ildikó
leveléből**

**Összeállította:
Paksi éva**

zösséget, annak jól jön a gyalázat, a gyűlöletkeltés, vagy a félelemkeltés.

Ahogy közeledett a december 6-a a gyerekek egyre jobban féltek. Naponta arról számoltak be, hogy a szülők is nagyon aggódnak, nem tudják hova bújtassák majd a gyerekeket, ha baj lesz. Mondtam, a rendőrség a kor-

lelem csak nőtt. 6-án három kislány jött iskolába. A gyerekek elmondták, hogy a szülők éjszaka nem alszanak, hanem közös tűz mellett őrködnek, hogy idejében tudják riasztani a többieket, ha baj van. Elmentem a szülőkhöz, hogy megnyugtassam őket. Mert azt gondoltam, ilyen demonstrációt a

„Az emberibb környezet az épületek felújításával is megteremthető!”

2006. október 18-án kezdte meg működését a Szolnok Megyei Jogú Város Cigány Kisebbségi Önkormányzatának új képviselő testülete. Egyik legfontosabb feladatuknak a hátrányos helyzetű gyermekek oktatásának és képzésének figyelemmel való kísérését, a munkahelyteremtést, valamint a cigány telepek rendbetételét tartják. Javaslatukra a „Munkalehetőség a jövőért” Kht. 4 telepi gondnokot és 6 parkőrt foglalkoztat. A Kht. 61 fő közhasznú munkavállalói közül 30 fő cigány származású. Kozák Ferencel, a CKÖ elnökével Paksi Éva beszélgetett.

– Az önkormányzati választások után az volt a legelső teendőm, hogy végiggondoljam kikkel lehet együttműködni, megállapodást kötni a városban és hogy milyen lehetősége van a kisebbségi önkormányzatnak arra, hogy a hátrányos helyzetű családokon segítsen. A legfontosabb teendőnknek a munkahelyek teremtését tartom. Nagyon jó a kapcsolatunk a „Munkalehetőség a jövőért” Kht.-val, ahol sok munkanélküli cigány embernek tudunk munkát biztosítani. Próbálunk mindenhová eljutni, ahol szükség van ránk. Nagyon jó szociális dolgozóink vannak, akik mobil szűrésekre szervezik és viszik el az embereket. Mindezidáig kettőszázhatvan férfit és nőt vittünk el mobil szűrésre. Elsősorban tüdőszűrésre és nőgyógyászati vizsgálatokra visszük el az embereket.

– Könnyű őket meggyőzni a szűrések fontosságáról?

– Nagyon sokat ki kell járnom a telepekre, hogy meggyőzzem őket. Nemrég a Motor úton volt egy nagy te-

Kozák Ferenc

leptakarítási akciónk is. 860 köbméter szemetet vitettünk el a várossal karöltve.

– Mivel tudatokat motiválni az ott lakókat, hogy kezdjenek el takarítani?

– Különböző fertőzések jelentek meg a telepen: agyhártyagyulladás, szájfertőzések, stb. Az ott lévő vízve-

zetékből jött víztől fertőzöttek meg gyerekek. Nem volt könnyű meggyőzni az ott lakókat a takarítás fontosságáról, de végül is belátták, hogy nekik is tenni kell azért, hogy jobb körülmények között éljenek.

Mindenkivel személyesen többször is elbeszélgettem és

nagy örömmel mondhatom, hogy változás történt az ott lakók szemléletében. Változás történt, mert bármikor kimegyünk, és azt mondom, hogy öt ember kell társadalmi munkára, meg kell csinálni ezt és ezt a területet, akkor fogják magukat és jönnek. Már nem azt kérdezik elsőként, mint korábban, hogy mennyit fizetsz, hanem fontos lett számukra, hogy igenis, ők is tudnak segíteni másokon, mint ahogyan rajtuk is sokan segítettek olyanok, akik nem is ott laktak.

– Mennyi ideig tartott ez a takarítási akció?

– Szeptember elején kezdtük el, több mint két hónapos munka volt.

– A város is segített a szervezésben?

– A városnak az volt a feltevése, hogy az ott lakók is tegyenek magukért, és ha ez így lesz, akkor ők is támogatják az akciót. Az önkormányzat részéről Somogyi Imre képviselő úr volt az, aki maximálisan együttműködött ebben a munkában, és a szociális dolgozókkal együtt végeztük a szervezést és a

lebonyolítást. Tudni kell, hogy használható illemhelyek sincsenek a telepen. A város vezetősége félre tett egy keretet, hogy ebből – első lépésként – ezt a tarthatatlan állapotot oldjuk meg. Megkerestünk egy romavállalkozót, hogy az illemhelyeket tegye rendbe. A következő fontos teendőnk az út aszfaltozása lesz.

– **Mióta létezik a Motor út?**

– Húsz éve.

– **Húsz év alatt még senki nem tartotta fontosnak, hogy aszfaltozott út legyen a telepen?**

– Nem. De nem csak a Motor út, hanem az Üteg út is nagyon romos. A Tücsök, a Hangya és a Búzavirág út, ahol szintén cigány emberek élnek rendben van, rend van az egész telepen. Ami nagyon problémás és ahol embertelen körülmények között élnek, az az Üteg és a Motor út. Megoldást keresünk arra vonatkozóan, hogy azoknak a családoknak, ahol 15-en, 20-an laknak egy 54 m²-es lakásban, azoknak szociális bérlakásokat tudjunk biztosítani, amíg a lakásukat fel nem újítjuk. **Farkas Flórián** országgyűlési képviselő úr is megígérte, hogy segíteni fog, támogatja az elképzeléseinket. Komplex anyagot kapott tőlünk, hogy miben várnánk a segítségét. Ő is és **Szalay Ferenc** polgármester úr is többször voltak kint a telepen. Az emberek nagyon bíznak abban, hogy Farkas Úr segíteni fog.

– **Hányan laknak a Motor úti lakótelepen? Hány család?**

– 268-an. Ez 29 család. Kilencven százalékuk munkanélküli. A többi 10 százalék nyugdíjas, vagy gyese van. Most volt egy lehetőség a Munkalehetőség a jövőért Kht.-nál: 12 embert vettem fel a Motor útról, hogy a decemberi és a januári helyzetük egy kicsit jobb legyen,

hogy legyen jó ünnepük, legyen egy kis anyagi biztonságuk. Szeretném azonban, ha ez a 12 ember nem csak erre a két hónapra kapna munkát, de ez még további tárgyalások függvénye.

– **Nem gondolkoztak telepfelszámolási programon?**

– Természetesen gondoltunk rá. De azt gondolom, hogy az emberibb környezet megteremtését az épületek felújításával is. Ugyanakkor azt is fontosnak tartom, hogy aki szeretne kikerülni a telepről, annak erre legyen lehetősége. A Szollak Kft.-vel és a várossal is megbeszélve 8–9 lakás felújítását vállaltuk. Tervezem még egy mosoda létrehozását. A telepen van egy három szobás lakás, ahol van víz. A többi lakásban nincs. Ott kényelmesen, kulturált körülmények között lehetne mosni.

– **A telepfelszámolási program elemeként a lakásokba be lehetne vezetni a vizet, fürdőszobát lehetne kialakítani.**

– A csatornarendszer ki van építve. Hogy azóta elavult-e vagy sem, azt nem lehet tudni. A földben mindenestre benne van a vezeték.

– **A házak annak idején mocsaras, nagyon rossz földre épültek. Ez most mennyiben okoz gondot?**

– A lakások folyamatosan süllyednek. Bárhogy fertőtleníttünk, bűdös van. Ezeket a lakásokat nem lehetett volna erre a területre felépíteni.

– **Volt egy időszak, amikor Farkas Flórián is ott lakott, akkor mintatelep volt a Motor út.**

– Én is ott laktam. Nagyon jó közösség volt. 8–10 évig mintatelep volt nem csak Magyarországon.

– **Végül is az volt a titka, hogy egy olyan karizmatikus vezető volt ott, aki tudott hatni a közösségre?**

– Így van. A romák vezető nélkül nem tudnak lépni. Bizonytalanok bizonyos dolgokban. Ha tekintélyt látnak másban, akkor bizalmuk van. És ez a bizalom addig működik, amíg a másik vissza nem él vele. Amikor a bizalom elveszik, ezek az emberek magukba zárkoznak. És utána jöhet bárki. Sokat kell ahhoz bizonyítani, hogy a bizalmukat visszakapják. Ezek az emberek sajnos megvannak törve a sorstól, magukra lettek hagyva. Ezen dolgozom most a munkatársaimmal, hogy újra bízni tudjanak. Én is, a szociális munkásaim is rendszeresen kijárunk a telepekre.

– **Karácsonyra tervez-e a CKÖ valamilyen segítséget a cigány családoknak?**

– Igen. A várossal karöltve a Motor úton szeretnénk egy karácsonyfát felállítani, de még ezt megelőzve a gyerekeknek mikuláscsomagot osztunk december 6-án, december közepén pedig élelmiszersomagot osztunk a családoknak.

– **De ez a segítség ugye nem csak a Motor úti lakosoknak szól?**

– Természetesen nem. Csak azért beszélünk többet a Motor útról a mert ott van a legtöbb probléma.

– **Köszönöm a beszélgetést!**

„Tény, a 1980-as évek országos barakfelszámolási hullámnak szolnoki kirakatakiója volt a Motor úti lakótelep átadása. A korábban valóban embertelen körülmények között élő családok jobb, komfortosabb otthonokba költözhettek át. Az új lakhelyen különböző közösségi terek és rendezvények, valamint a telepen élő szociális munkások segítették az első időkben a jó lakóközösség kialakulását. A hivatalos tervek arról szóltak, hogy a telepen újjáélesztik a roma közösségi hagyományokat, amelyek erőt, kapaszkodókat nyújthatnak az ott élőknek. A lakhelyet egyfajta ugródeszkának szánták, ahol pénzt gyűjthetnek a családok a továbblépéshez, a telepi viszonyok közül való kikerüléshez.

Csakhamar hamar kiderült, hogy az épületek lakóitól hiába várják el, hogy majd saját erőből befejezik a lakásaikat; bevezetik maguknak a vizet, fürdőszobát alakítanak ki. A lakások fenntartása, a közüzemi díjak, a hitel vagy lakbérterhek fedezése mellett erre már nem maradt pénzük a jelentős részben fiatal roma családoknak. És nemcsak a lakások maradtak befejezetlenek. Nem épültek ki az utak, és elmaradt a csatornázás is. Mindezek pótlására a rendszerváltozás éveiben már pénz sem volt. A helyben lakó szociális munkások is elhagyták a telepet. Elköltöztek, s a helyükre már senki sem került. A közösségi helyek és rendezvények elhaltak. Az induláskor nagy gonddal kiválogatott – igényesebb életre vágyó – családok elmenekültek a telepről.

A helyükre így-úgy beköltözők már nem tartották magukra nézve kötelezőnek az eredeti közösségi szabályokat, így az egykor virágos telep ma már pusztuló képet mutat.”

(Teleki József – Új Néplap, 2007. augusztus 22., 1-2. oldal)

Domján Edit

Idén karácsonykor lenne 75 éves **Domján Edit**, az egykor ünnepezt színművész, aki éppen csak, hogy betöltötte negyvenedik születésnapját, amikor – ugyancsak karácsonykor – önkezével véget vetett az életének. Színestársai, akik rosszat sejtve rátörték az ajtót, miután életében először nem érkezett meg időben a színházba, nemcsak kötélén himbálózó testét, a fürdőszobában üres orvosságos üvegeket és zslitpengét is találtak. Aki ezt végig csinálta, az végsőkéig elszánta magát a halálra – mondta a rémítő látványról utolsó látogatóinak egyike.

Halála sokkolta a közvéleményt, hiszen egy hihetetlenül sikeres életpálya szakadt meg. A színpadokon, filmekben s rádiójátékokban áradó életkedvvel, szelíd derűvel, elbájoló nőiességével, s hangjának senki máséhoz nem hasonlító, simogató bársonyával kortársait kivétel nélkül meghódító művészben nem látták – nem láthatták – a közelgő vég előjelét. Kiváló színész volt, a színpadon élt, magánéletét tudatosan elpalástolta. (Igaz, egyetlen egyszer, a **Szécsi Pállal** kialakult szerelmi viszony idején – Szécsi barátainak tapintatlansága révén – némileg felszakadt a palást szövege: s kósza szélként járta be a pletykaéhes várost kapcsolatuk néhány fordulata.)

Halálakor több pályatársának is eszébe jutott az évekkel (évtizedekkel) korábban több alkalommal tréfásan megfogalmazott – de senki által komolyan nem vett –

fogadkozása, hogy egy percel sem akar tovább élni negyven éves koránál. Ez aztán bejárta a sajtót, s felmentett mindenkit, aki közönyével, érdektelenségével vagy egyszerűen a jó szavakra való restségével maga is előmozdítója volt a tragédiának. A róla megjelent 1987-es életrajzi könyv és az 1992-es emlékkötet valamennyi nyilatkozója utólag kifejti: Domján Edit egy szeretetre iszonyúan éhes, szeretnivaló, sérülékeny és magányos – leginkább egy fagyoskodó énekesmadárra – emlékeztető személyiség, s egyben színészsóriás volt. Ha korábban születik, **Bajor Gizi**hez hasonló méltatás és ünneplés lehetett volna osztályrésze, hisz a színművészet azonos

polcán álltak – fogalmazták meg többen is azok közül, akikkel együtt koptatta a világot jelentő deszkákat. (Ha ennek az utólagos szeretet- és elismerésdagálynak legalább tizednyi hulláma elérhette volna, s – szokás szerint – nemcsak az elhunyt tiltakozni képtelensége hívná elő, talán még ma is közöttünk lehetne. Ha valóban annyi barátja és tisztelője lett volna a pályán, amennyien ekként emlékeznek önmagukra, vajon hogy maradhatott volna annyira egyedül az utolsó hónapokban, s azokon a végzetesnek bizonyult karácsonyi napokon? Különösen, ha valóban sokan tudtak a negyvenedik születésnapjához kötődő baljós ígéretekéről?)

Igazán senkit nem engedett túl közel magához.

Még **Avar István** is – akit egy időben, 1949-ben jelentkezett a főiskolára, s mivel egyiküknek sem volt érettségije a gyorstalpaló gimnáziumban is osztálytársak voltak – azt emlegeti, hogy örökké azt érezte, valami szörnyű nagy titka van, amit semmiképp sem akar megosztani senkivel. **Sinkovits Imre** arra emlékezett igen élénken vissza, hogy Edit mennyire csillogó szemmel hallgatta, amikor a családjáról beszélt, sőt egyenesen kérlete: meséljen még róluk. Többször végig olvasva a két könyv több hetven megnyilatkozóját, döbbenet látom, hogy a családjáról senki nem emlékszik egyetlen egy olyan mondatra sem, amit róluk beszélt volna. Erről az egykori – előbb szerelmes, utóbb elvált, még utóbb Domjánról drámát írt – színész férj, **Kaló Flórián** is hallgat.

Az 1950-es évek gyanúsításokkal terhelt, különösen az értelmiségiek között osztályárulókat szimatoló korszak volt. Aki csak egy kicsit is kiemelte a fejét az arctalan átlagból, azzal egyre-másra írták a részletes és még részletesebb önéletrajzokat, hátha valami ellentmondásra lelnek közöttük. A főiskolákon – a „jövőnek szánt emberek” körében – szintén beforakodott imperialista ügynökök után kutattak. Mindenkit utolért tehát az önéletírás kényszere. **Kárpáti György**, aki Domján Edit életrajzának megírására kapott megbízást, sokért nem

adta volna, ha ezeket az önéletrajzokat áttekintheti. Mindössze egyet tud idézni, mivel mint kiderült, a Domján-dossziét valamelyik nyáron „a főiskolától kölcsönkérte egy újságíró – így mondják –, s csak egy olvashatatlan aláírás jelzi, hogy valaha megvolt”.

Abban a bizonyos életrajzban mindössze ennyi áll a családról: „Édesapám gyári munkás, édesanyám egyszerű vidéki család gyermeke. Szűkös anyagi helyzetük miatt meglehetősen nehéz körülmények között éltünk.” Kárpáti György „Domján Edit” című könyvének 13. oldalán két családi fotót is közöl. Erősen nézem őket, hiszen a színésznőt kortársainak egy része – igaz, kétségek között – de cigány származásúnak tartotta. Nézem a képeket. Az egyikre, ahol kisgyerekként mosolyog a szülei között a fotográfus lencséjébe, azt mondanám, hogy határeset. Alatta egy másik képen már süldőlánként mosolyog. Egy roma lány néz velem szembe. (Kellő óvatosságra int azonban a híres **Orbán Viktor**-fotó. Az a bizonyos fia-

talkori kalapos kép, amely nyomán sokan akár őt is cigánynak nézhetnék.) Édesapja a Taurus Gumigyár megbecsült dolgozója volt. Ennek volt köszönhető, hogy Maglódról Budapestre költöztek az üzem közreműködésével kapott lakásba.

Németh László, a Kosuth-díjas író lakásában 1972 szilveszterén magnófelvétellel készült a jelenlevő hírességek beszélgetéséről. **Dr. Lakatos István** lejegyezte, s a Forrás című folyóiratban 2001-ben közreadta a tekercsek tartalmát. A társalgás egy része a néhány napja elhunyt Domján Edit körül forgott. Idézzük most fel az író-költő **Illyés Gyula**, a **Sinkovits-Gombos** színészházaspár és **Borsos Miklós** szobrászművész beszélgetését!

Sinkovits Imre: (Domján Editről beszélve) Nagyon érdekes, furcsa, zárkózott ember volt. Szakonyi Károly darabjában játszottam vele, a Zsókéban, „Életem Zsóka”... Ahogy most beugrik nekem, szabadság után ismét összejött a társulat, és hát ki ki mesélte az élményeit: mi volt, hogy volt, merre járt, mint járt, én a kis családom

derős élményeit. S akkor úgy rám néz, összekucorodva, mint egy Hamupipőke: Imre, meséljen még! Ebben nem én vagyok az érdekes, hanem valamire, de nem tudom pontosan mire, talán a derűre, vagy arra, hogy nekem családom van,

vágyott. Nem tudok erre biztosat, ...gondolom, hogy valahol tán olyasféle valamire vágyhatott –, de hiszen aztán voltak olyasféle kijelentések, amelyek arra utaltak, hogy gyerek az nem, mert megviseli, mert színésznő... Egy furcsa, mindenből összeszótt ember volt, ahogy Madách mondja „jó és rosszból összeszőve”, méz meg méreg, meg ilyesmi, de bezárkózott...

Illyés Gyula: ...úgy, hogy cigány eredet volt?

Sinkovits Imre: Állítólag igen, pontosan nem lehet tudni.

Borsos Miklós: ...a nyakára nézek, és már látom...

Sinkovits Imre: Bocsáss meg, te vagy a szobrász.

Gombos Kati: Hogy a nyakán? Nem a nevéen?

Borsos Miklós: Domján, a nevéen, erdélyi cigány, de a nyakán is lehet látni, csak a cigányoknak van ilyen fölépítése, a fej ahogy ül. Vékony kis nyak és az a fekete barnaság, amit nem vettünk észre, hisz sápadt, barna volt az arca mindig. Nem napozott soha, de a nyaka éppen olyan fekete, amilyent a kardován csizmán lehet látni. Szóval, tiszta cigány lány volt. Itt voltak ezek a belső zavarok, társadalmilag a beilleszkedésben, ő érezte azt az űrt...

Sinkovits Imre: Miklós, nyomon vagy!

Borsos Miklós: Itt ő érezte, ő mindig kívül van, annak dacára, hogy taps, szépség, hódítás; végtelenül kedves, vonzó teremtmény volt; nem volt kacér. Nagyon vonzó, kedves mosollyal, meleg tekintetű. Több érzékenység

volt benne, azt hiszem, mint amit feltételeznek, éppen a cigány eredete miatt. A cigányember roppant érzelmes. Hihetetlenül. Én sokat voltam a hegedűkészítő cigány barátommal a cigányok között. Rendkívül érzékenyek és sérülékenyek, éppen a helyzetüknél fogva.

Gombos Kati: Gyakran bezárkózott az öltözőbe, és nagyon ritkán engedett be magához valakit. Akkor is csak félmondatokban, rezzenésekkel reagált a dolgokra. Én mindig azt hittem, hogy tele van szerelmi kapcsolatokkal, és ebből adódóan vannak a problémák.

Borsos Miklós: A cigány mivolta több problémát jelentett.

Gombos Kati: Én mindig azt hittem, hogy a komplikációk okozzák a depressziós állapotot nála; mert néha depressziós volt, ami a próbákon derült ki...

Lehetséges, szükségszerű lenne, hogy valaki eltitkolja cigány származását? Az ötvenes-hatvanas évek más-ként vetették fel az identitáskérdéseket, mint a mai kor. A kiemelkedő személyiségek cigány vagy zsidó eredetének szemérmes elhallgatása hozzá tartozott az adott időszak társadalmi játékszabályaihoz, amely később is foglyává tette azt, aki valaha is alávetette magát ennek. Tessék csak nézni! A közeli napokban Príma Díjjal kitüntetett **Mezei István** (a cigány

labdarúgó válogatott szövetségi kapitánya, akinek ez úton is gratulálunk) hány-szor emlegette büszkén Verebes Józsefet, mint egykori cigány labdarúgót s edzőt. Verebes életírásában (**Koltay Gábor**: Verebes, a Mágus) azonban hiába keresünk akár csak egyetlen mondatnyi utalást is erre. Mezei, de a Prima Primissima Díjjal ugyancsak most kitüntetett történész, **Glatz Ferenc** (egyebek mellett a Cigányok Magyarországon című tanulmánykötet szerkesztője) az Aranycsapatról szólva sokszor megemlégették a legendás jobbszélső, **Sándor Károly** cigányságát is. Glatz még a cigánytelepet is megnevezte, ahol „Csikar” felnevelkedett. Életrajzi monográfiájában (**Fekete Pál**: Csikar) azonban sem származásáról, sem a szegedi, móravárosi cigánytelepről nem esik szó. **Cziffra György**, aki saját maga írta meg élettörténetét (Ágyúk és virágok), szintén nem ír a származásáról. Csak azt írja, hogy szörnyű nyomorban nevelkedett. Édesapját, idősebb Cziffra Györgyöt, a híres cigány cimbalmost, csak egy esetben említi meg, akkor is körülírva, mint olyan embert, aki a háború után szórakoztató zenészként próbál állást találni.

Akad tehát példa a származás elhallgatására, nem is egy.

Lehet, hogy ez lett volna az a nagy titok, amely körül-lengte, s amely folyamatos védekezésre, magányba kényszerítette? Próbálom így is – mint egy nyomozó – az itt-ott elejtett félmondatokból, a mozaikhírszerzés szabályai szerint alátámasztani, vagy aláásni a feltételezést.

A legőszintébbek – úgy tartják – az első benyomások, amelyeket még nem „fertőz meg” a megismerés.

Kaló írja, hogy amikor pályájuk elején Szegedre szerződtek, Editet meglátva az egyik rendezőasszisztens felkiáltott: „Miért szerződtek éppen ide ezt a kis fekete bogarat?” Amikor Szegeden Cordeliát (Lear király lányát) alakította, a haját szőkére festette, hogy – amint nyilatkozta – „paróka és minden más hamisság nélkül lehessen igazán, egészen szelíd”.

Többen leírják azt a furcsa tulajdonságát, hogy társaságban őszinte, szívből jövő kacagásból csapott át időnként zokogásba, hogy pityergésből tudott másodpercek alatt nevetésbe kezdeni, ha a beszélgetés úgy hozta. (Ezt bizony gyakorta cigányszokásként emlegetik, én magam drága Oláh Maráknál szembesültem először vele, s hallatlanul becsültem az önfeledtem túláradó, de mindig tiszta és őszinte érzelmekért.) Domján Editről is gyermeki tisztaságát is sokan felemlgetik.

Illés Endre is megemlíti egy furcsa szokást, ami megint csak jellemző lehet, ha szánt szándékkal előhitünkre keressük az igazolást. E szerint, ha a színésznő nagy ritkán olyan indulatba jött, amit nem tudott elfojtani magában, „hangosan, röviden és keményen pattogatott az ujjáival”. Persze mindezek nem jelentenek semmiféle bizonytságot.

Gábor Miklós a Kos a mérlegen című könyvében egy – Domján öngyilkossága

előtt mindössze negyed évvel történt – közös próbájukat is megörökítette.

Domján Edit akkor már vígjátékok és tragédiák egész sorának sikerrel játszott főszerepeit tudhatta maga mögött. Marcel Achard műve, A bolond lány címszerepében (hosszú évekig, 447-szer játszotta!), Molnár Ferenc Üveg cipőjében volt a legfeledhetlenebb, de a Liliom Julikájaként, a Szakonyi-darab Zsókiájaként, de Puckként és Titánaként (Shakespeare: Szentivánéji álom), Pollyként (Brecht: Koldusopera) s Hannaként (Németh László: Mathiász panzió), Natasaként (Gorkij: Éjjeli menedékhely) és Tóth Herminként (Szomory Dezső: Hermelin) is kiemelkedő alkott. Akik olyan szerencsések voltak, hogy első szerepeiben is láthatták, nem felejtik az általa oly hitelesen alakított Polját, a varrónőt, (Gorkij: Kispolgárok); Anját (Csehov: Cseresznyés kert) és Mását a cigánylányt (Tolsztoj: Élő holttest) sem. Sokat szerepelt filmen is (Két emelet boldogság; Oldás és kötés; Új Gilgames; A férfi egészen más; Imposztorok). 1967-ben ő volt a listavezető a legtöbb fellépéssel. Párhuzamosan hat darabban, havi 31 alkalommal volt színen. Volt tehát tapasztalása.

Gábor Miklóssal Molière Mizantrópját próbálták. Domjánra Celiméne hűvös, fölényes és szellemes özvegyasszony szerepét osztották. Azt a nőalakot, aki mindig biztos magában, érvre érvvel válaszol, világnézete van. Domján ezzel szemben – írja Gábor Miklós – nyughatatlanul, mindig melegen, néha forrón erotikusan, hajviseletével és minden mozdulatával igyekezett megjeleníteni az alakot, az elvi magasság helyett csakis az

ézelmeket tolvá előre. Cigánylányosra vette a figurát, „cigánylányos nyíltságát” hangsúlyozta, egy „mindig odaadásra kész cigánylány” alakját idézte a színpadra. Gábor Miklós szová is tette, hogy Celiméne a darab szerint nem ilyen, hideg, lenézi a környezetét, s egyben uralkodik fölötte. Domján azt válaszolta: „csak magát tudja adni, és kész”.

Lehet, hogy ekkor már kevésbé alakoskodott?

Jász István Katolikus térdek című írásában is van egy érdekes párbeszéd. Domján Edit intőkönyvének régi bejegyzését említi meg egykori általános iskolai tanárnőjének, akitől haláláig olaszul tanult. Úrilány az utcán nem fűtyül – állítólag ezt írták az ellenőrzőjébe. „...én soha az életben nem voltam úrilány. – Mindig az voltál. – Erzsike néni tudja, mi voltam. – Putriban is úrilány voltál, fiam.” – folyik közöttük a párbeszéd.

Fikció vagy valóság – ki tudja?

Első budapesti szerepe Brecht Koldusoperájában volt. A kalózkok szeretőjének szongját énekelve lépett az I. felvonásban színre. A fiatal színésznő kiállt a színpad szélére – emlékezett rá Illés Endre – egészen előre állt és olyan bátor, szilaj szépséggel kezdett énekelni, mint aki az életéért küzd...

„Hiszen nem tudnak még semmit se rólam – nem tudják még mindig, hogy ki vagyok...” – énekelte.

Akár búcsúlevelében is állhattak volna e sorok.

Harminc öt éve nincs közöttünk, s még ma is keresük a választ, a válaszokat. Csak egyet tudunk: a magyar színháztörténet egyik óriását veszítettük el túlonúl korán azon a régi karácsonyon.

Hegedűs Sándor

Hegedűs Sándor

Bársony János

Cigány mesék

Valamikor az én gyerekkoromban még általános szokásnak számított, hogy a karácsonyfa alá mindig került egy-két könyvajándék. A Móra Kiadónál megjelent **Bársony János Cigány mesék** című kötete küllemében is karácsonyi színeket öltött: piros, zöld és aransárga színekbe öltözött. Remélhetően akad még – vagy esetleg: már – család, ahol a halászlén és a beiglin túli élménytartományra is odafigyelnek, így ez a fontos gyerekkönyv is olvasókra lelhet. Az ünnepi – helyenként sekélyes – túlkínálat ellenére is odatalálhat, ahol igazi örömforrás lehet.

Bársony János jogász, kisebbségkutató, a kötet szerzője-szerkesztője egyike azon nem cigány személyiségeknek, akik a maguk szerény, visszafogott, de csak igen nehezen pótolható – ha egyáltalán pótolható – módján évtizedeket töltöttek már a hazai romaság szolgálatában. A legendás Monszun együttes tagjaként kötelezte el magát a cigányok mellett, s ha mutatkozna efféle hajlandóság, sokat köszönhetnének neki.

A nyolcvanas évek derekán a Népművelési Intézet „Roma” című sajtótallózót szerkesztette, nyári olvasótáborokat szervezett a cigány gyerekeknek, de **Péli Tamás** első tár-

lata is az ő nevéhez kötődik. A jogi formába öntők egyikeként a rendszerváltás idején ott bábáskodott a kisebbségi törvény megszületésénél. Ő készítette el a cigányok történelmét feldolgozó hatrészes dokumentumfilmsorozatot, a *Historia Romani* forgatókönyvét, s feleségével – **Daróczi Ágnessel** – szerkesztette is. Együtt szerkesztették a „Pharajimos – Romák sorsa a náciizmus idején” című kötetpárt is, de azt az általános iskolás 1–4. osz-

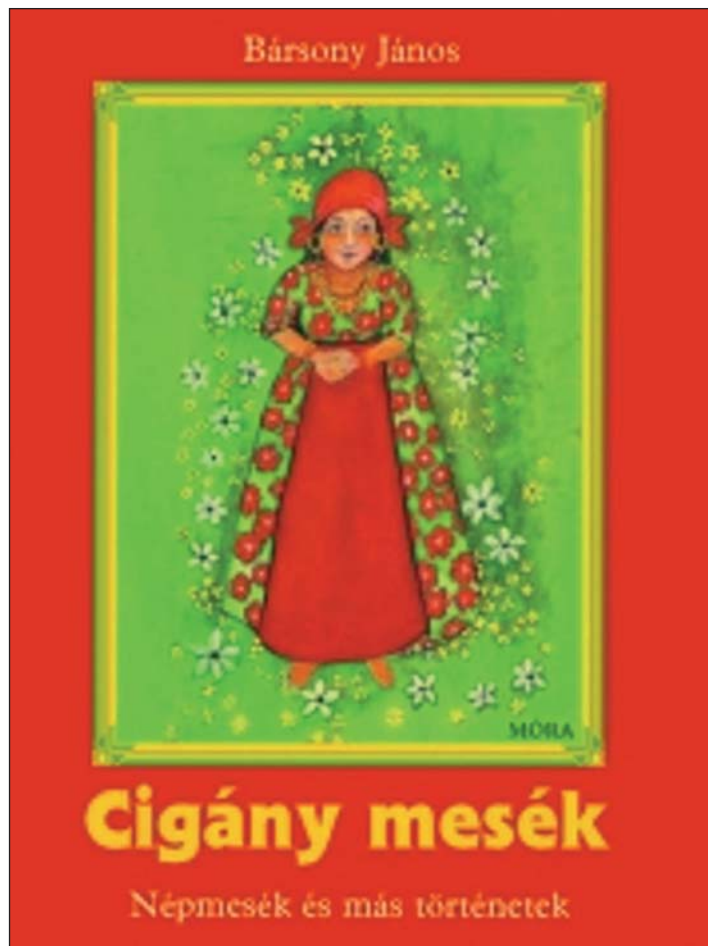
tályosoknak szánt népismeret könyvet is, a *Vrana mámi* meséit, amely akár e mostani könyv elődjének is tekinthető.

A kiadó sajnos a szép kötésnél és a mesekönyvhöz illő, szép kísérőrajzoknál (melyek **Sinkó Veronika** keze nyomát dicsérik), kevésbé törődött a címválasztással. Nemcsak arról van szó, hogy egy alcímnek kiváló, de főcímként szintelen, izgalommentes, s így egyáltalán nem érdeklődéskeltő sort ültettek a borítóra. A „Népmesék és más történetek” alcímmel – félek – némileg félrevezetik azokat, akik hagyományos népmeséket ajándékoznak, olvasnának.

„Mi közük a cigányoknak az ágyúöntéshez? Hát a gyógyításhoz és a bokszhhoz? Ha kinyitod ezt a könyvet, népmesék és mai mesék adnak választ ezekre a történetekre.” – áll egyebek mellett a kötethát ajánló soraiban.

Két cigány eredetmonda (*A Nap és a Hold története, Hogyan lett az ember?*) kínálja magát a könyv elején. Előbbi **Bari Károly** gyűjtése és fordítása, utóbbi **Daróczi Ágnesé**. Ha nem hittem volna eddig is, az ezt követő autentikus népmese láttán azonnal hinni kezdeném. *Az együgyű vajda története* miatt (is) kapott annak idején néhány kemény támadást **Menyhért Ildikó** népismeret könyve. „A vajdákat is ostobának mutatja” – hangzott az egyik bugyuta vád. Meggyőződésem, hogy olyan szájból, melynek fölött a két szem nem is olvasta, vagy ha igen a még följebbi szürkeállomány fel sem fogta, tudatosan félre értette az egyszerű kis mese – éppen egyszerűségében rejlő – bölcsességét, gyönyörűségét. Ez a történet és az ezt követő *Rofojica* című népmese szintén Bari-gyűjtés. Két népmese után zömmel olyan dolgok következnek, amelyek élére inkább kíváncsiak a *Családi kör* sorai. Amikor a szabadságharcról beszélő koldustól még egy mesét rimázkodó gyermekét „Nem mese az gyermek” – így feddi az apja.

Mindezeket követően ugyanis Bársony János tolla vezeti tovább az olvasókat. Igaz történetek követ-

keznek, mesei felhangokkal. Mindjárt az első, általa jegyzett olvasmányban (*A vándorlás története*) szép, meséhez illő elbeszélői nyelven kalauzolja végig Indiától Európa belseje felé vezető cigány utat, utakat. A nyelvezet mindvégig igényes és azonosan ízléses marad. A *Sztrejino – Idegenek* című írás rendkívül ötletesen és a kis olvasók által vélhetően észrevétlenül didaktikus. Árpád népe megérkezésekor, a honfoglalás és a kalandozások idején éppúgy félelemkeltő idegenek voltak Európa testében, mint a cigányok, amikor megérkeztek. Utóbbiak – joggal hangoztatja Bársony – soha nem vívtak más népek ellen rablóháborút. A következő epizód a *Zsigmond király és László vajda* története, igazi, sűrűvérű műmese a valódi, a történelmi menlevél megszületéséről. A vége felé még Mátyás király cigányai is beleférnek. A *Mamuha gyógyító ereje* című írás távoli tájak cigányairól ad hírt. A címben szereplő cigány lány egy francia honban élő özvegy cigány férfi gyermeke, aki az édesanyjától a gyógyfüvekkel bánás varázstudományát kapta örökségül. A házasodni érkezett, de betegségtől kornyadozni kezdő skót királyt kell kikezelnie a halálos kórból. *A vajdaság meséje* a Hunyadiak korába kanyarít vissza, majd továbbörpít egészen a csendőrok világáig, hogy megmutassa, a parancsolt veszedelmek idején mily fontosak voltak a cigány csapatvezérek. Az egymást követő történetek ezután jó ideig valós cigány hősöket idéznek. *Lippai Balázs hajdúfőkapitánnyal, Horváth Ferenc kuruc ezredes kapitánnyal és Cinka Pannával* ismerkedhetnek meg az ifjú olvasók. Az igazi Cinka Pannával, s nem azzal, akit seregnyi méltatója – irodalmi művek sorát is ideértve –, hamisítva kort és szenvedélyt: Rákóczi fejedelem udvarába, rodostói száműzetésébe, esetleg Ocskay brigadéros sátorába, vetett ágyába helyez. *A sokféle cigányok* című elbeszélés tisztes számvetés a magyarországi cigány csoportokról. Jelen sorok szerzője leginkább *A pácsa törvénye* olvastakor jött nemes izgalomba. „A pácsa a romák egyik legfontosabb hagyománya. Ez a

szokás íratlan törvény, amely szerint békességet kell tartani a családok, a nemzetségek között, és persze a rokonságban és a szomszédságban is” – írja Bársony János. Vajha ma is eleven lenne e szokás! – teszem hozzá jómagam. Az írásból a rományi krisz működéséről is képet kaphatunk egyszerű, szép, igaz szavakkal. A jóslás, drábárelés szokásáról íródott a következő történet, amely főle ugyan a mese szócska nyomtatott, ismeretterjesztő írásnál nem több, de nem is kevesebb. A *Negyvennyolcas történet* igencsak megriasztott, amikor szépen pergő eseményei közepette Gábor Áron alakja is feltűnt. A nagyhírű székely ezermestert mostanság többször is cigánysággal vádolták be, az erdélyi Gábor-cigányok fejévé nevezték ki nagyjaink, nem ok nélkül heves vihart kavart. Gábor Áron honvéd őrnagy kisbirtokos székely nemesi család sarja, apja városi főjegyző volt Csíksomlyón. Anyai ágon (Hosszú Judit révén) is székely-magyar vér csörgedezett az ereiben. Termett elég cigány hős a szabadságharc idején, nagy butaság mások hősét elorozni. Bársony János – megkönnyebbülten vettem tudomásul – nem állítja a megénekelt ágyúöntő cigányságát, afféle dodonai megoldást keres. Történetében Áron mester összehívja az összes Gábor-cigányt, akik az idő tájt rézművességgel foglalkoztak. Erre ugyan szintén nincsen igazoló forrás, de kizárni sem lehet, hogy az apróbb rézészereket, tálakat és edényeket kalapáló, csengőket és fokosfejeket öntő cigány kézművesek ne túsútkodtak volna ott az ágyúöntő téglaknél. Az pedig, hogy a valóságban gyártott csaknem 70 lövegéből „gyártottak vagy száz ágyút” válik a szövegben, betudható mesei túlzásnak. A későbbiekben megjelenített igazi – és igazolt – 1848/49-es cigány hősök helytállóak a szó valamennyi értelmében. *Kálózdí János karmester meséje* is lélekemelő. Szépen szőtt, kerek történet. Alkalmas a gyermeki képzelet, s a roma gyermeki öntudat felkeltésére. Sajnos – címe ellenére – *A rabszolgaság meséje* is igaz történet. Kínna, könnyel, verítékkal és

vérrel írt történet a román fejedelem-ségek nem is távoli idejéből. A későbbiekben megismerhetjük József nádor fiának, a cigányszótár-készítő és cigány nyelven levelező *József Károly főherceg* viselt dolgait csakúgy, mint *A boks meséjében Jem Mace*, angliai roma öklöző életútját. E történet végén a sok magyarországi cigány ökölvívó sikereiről is olvashatunk néhány sort. A roma esküvői és halottas népszokások is egy-egy rövid történetet kapnak a könyvben. Különösen okos és célravezető törekvés mutatkozik meg Bársony János részéről a *Milyenek a magyarok?* című mesében. Cigány szemszögből láttatja a dolgot, s ez bizony több mint elgondolkodtató. Összesen 26 történet kapott helyet a 115 oldalon. A meséket néhány kikerülhetetlen és/vagy tudatosan ki nem került cigány szó magyarázata zárja, így téve teljessé az ismeretközlést.

Korábban szokás volt a Móránál feltüntetni azt a korosztályhatárt, amelyiknek az adott művet szánják. Itt ilyet hiába keresünk, de a belső ajánlás indirekt módon eligazít. „A Cigány mesék fontos küldetést teljesít, hiszen már általános iskolás olvasóközönségét is az együttélés fontosságára, egymás megismerésére és tiszteletére tanítja” – olvasható e helyütt. Úgy gondolom, kicsit szűkítve e kört, hogy elsősorban az alsó tagozatosoknak, de talán még az 5-es, 6-os diákoknak is ajánlható a könyv. Szép és értő felolvasással talán már a nagycsoportos óvodisták számára is előadható a mesék egyike-másika. Igazi örömet azonban valószínűleg a cigány gyerekeknek fog okozni e hiánypótló mesés történetegyüttes. Az ő szemeiket fogja felcsillagosítani, s így ezt látva, közvetve a – könyvre remélhetően nagy számban rátaláló – cigány szülők karácsonyát is bearanyozhatja.

* * *

Bársony János könyvének – amely minden könyvesboltban elérhető – ott a helye a fahéj- és fenyőillatban, az angyalhaj s a csillagszórók alatt.

Már órák óta a kapuban állt. A hideg csontjáig hatolt, de nem bánta. Ezt a hideget jobban elviselte mint azt, ami a kis házában vette körül. Ódivatú, idegen bútorok, kopárság mindenhol és hideg. Lelket pusztító hideg.

Tűzrevalója volt még egy kevés, már-már a begyújtás sem okozott neki problémát, de elromlott a tévé, pedig rengeteg pénzt kifizetett a megjavíttatásáért, és elromlott a kapcsolata a húgával, akit hosszú-hosszú évek után a napokban látott újra és meghívta a házába. A hideg, ami kicsi korukban összekötötte őket, most éket vert közéjük és gyűlöletet.

Amikor még nagyon aprók voltak és a szüleikkel éltek, az idegbeteg anyja és a durva apa telente kitette őket a jégre. A szinte ruhátlan gyerekek egymásba kapaszkodva védekeztek a megfagyás ellen. És még az a hideg sem volt annyira fájó, mint ez a mostani.

Maga sem tudta mire, vagy kire vár. Vagy nagyon is tudta. Arra az asszonyra, aki nevelője volt a gyermekotthonban, akitől tizenévesen életében először pusztít és ölelést kapott, aki miután a „gyerekvár” elbocsájtotta, befogadta az otthonába, és akit ő anyjaként, mindenkinél jobban szeretett.

Minden este kiállt a kapuba és csak a hajnal figyelmeztette: hamarosan új nap kezdődik. A sötétből várt választ nyomorúságos életére. A sötétből várta „anyát”.

A gyermekvárosban soha nem volt egyedül. Ott mindig volt mit ennie, volt fürdőszoba, és ott volt „anya”, aki gondoskodott róla. És soha nem kellett fáznia. Egy védett világban élt, ahová a külvilágból nem, vagy csak alig szivárgott be valami.

Fotó: Halász Katalin

Idővel vágyott arra, hogy önálló életet kezdhessen. Magányra is vágyott, meg szabadságra. De nem így képzelte. Az élet most kegyetlennek tűnt számára. Ugy érezte viharba került, és nincs kiút. Sodródik és egyre távolabb kerül a civilizált élettől.

Az államtól kapott egy házikót. Messze az ismerősöktől, messze „anyától”. Ő és mennyi minden hiányzik abból a házból! Az ablakok betörve, az ajtóüveg kitörve... Pénz meg semmire sincs.

Amikor még csak tervezgették „anyánál” az ő szépen berendezett lakásában az önállósodását, minden olyan egyszerűnek tűnt.

Francia fürdőszobát kapsz tőlem – ígérte egy ismerőse –, egy „lavoárt”.

Viccnak szánta, de a fiú komolyan vette. Nem tudta lefordítani a „lavoár” szót. Örült. Aztán mélyen sértve érezte magát. Lavórban nem lehet mosakodni – tiltakozott.

Azt sem tudta, mi az az ágy. A gyerekvárosban, meg „anyánál” is csak heverőt, meg franciaágyat látott. Az ő kis házikójában meg egy ismeretlenlőtől kapott ódivatú ágy áll. Beleborzong a gondolatra, hogy ő is abban aludjon, inkább a konyhában egy összedobott heverőn

alussza rövid, nyugtalan álmát.

Miért bűn az, ha ő ennél többre vágyik? És miért ő a hibás, amiért nem tud szebb életet teremteni maga köré?

Állt a kapuban és lelkében tanyát ütött a gyűlölet.

A fenti írás csaknem 15 éve született. Pisti most itt ül velem szemben és a gondjairól, a terveiről beszél. Ma már 33 éves: könyvkötő és szakács képzettsége van, munkája ennek ellenére nincs. Ő azt mondja azért, mert cigány, és a munkáltatók nem vesznek fel cigány munkavállalót. „Ha véletlenül felvettek valahova, mindig a legalantasabb munkát bízták csak rám. Sajnos nem tanultam meg küzdeni, nem tudok taposni, könyökölni, erre, vagyis az életre nem készítet fel az otthon. Jelenleg esti gimnáziumba járok, s ha végeztem, szeretnék szociális munkásként cigánygyerekekkel foglalkozni. Saját tapasztalatomból kiindulva nekik talán tudnék segíteni.” 24 ezer forintos rokkant nyugdíjából „él” önkormányzati lakásában, ahol nemrég kikapcsolták a fűtést, mert nem tudta fizetni. Pisti ismét hidegben van, mint anno, 15 éve...

Paksi Éva

Mă dă mult sász în kă-put o sztát. Frigu pînă lá aszálje o umblá dá nu bânije. Pă áztá frigu māj bényé cînye dăkit pā áje káré în kásză mikă áj re. Dă kînvá sã dă ált másză, pát, szkany, urît sã resé hungyé gogyé. Szufjlit ámurcálă resé.

Pă fok sză pujé o râmász māj o cãră, mă nyis áje nu o foszt măré lukru kit sză fákă fok, dá nu jo foszt bun tiviu, mágá mult o plăcsit kit sză ál fákă, nu o foszt în bun ku szo-rásză mikă, pã sinyé pã mult ej áku în zîljé escse o vâzuta járă, sã o csimáta lá jăl în kászăs. Frigu, káré kînd misj or foszt o ljugáta pã jé uná, áku nu ásá áj, áku ură fásé.

Kînd inká ro misj âsz re, sã inká kusztă pãrinci, átunse mumászáljé zubunyită sã álu tátászolji ocsi ljo puszt pã jé áfără pã gyacă. Kupiji kitnu fără dă caljé sz-or pukát uná-pált, dăje kit sză nu sză-n gyacă. Sã átunse frigu áje, nyis áje nu o foszt ásá ro kăkit frigu áztá.

Nyis jăl nu scsije pã sé o pã sinyé áscsaptă. O bényé sã scsije. Pă cigánkă áje sinyé o nivile, kînd în kásză sãgye hungyé áje kupiji âsz káré nu áré pãrinc, dá lá sinyé kînd dă zesé ej áj re o kăpătát bră-cusálă, gurică māj dă zelső, sinyé kînd o trăbujit sză mergă dă ákulo átunse o ápu-káta în lontru lá jé, în kászáljé, sã pã sinyé jăl dă māmă o ápu-káta sã māj bényé plăse dă ákăr sinyé.

Tată szără o sztát áfără în kăput sã csár dăpă mézu nop-ci, lá gymnyácă o băgát számá, kit naă zîljé sză kiz-dilescsé. Dălă szără nyágră áscsiptă sză zikă sévă pã kusztuj hăl nyumurug. Dălă szără nyágră áscsiptă pã „mámă”.

Hungyé kupiji or foszt făr-dă pãrinc, ákulo jăl nyis o dă-tă nu o foszt szîngur. Ákulo tot o foszt sé sză măninsé, o foszt szobă hungyé sză szkâl-dă, sã ákulo o foszt „mámă” sinyé băgă számá pã jăl. Sã nu o trăbujit sză frigusescsé. Jăl în áfélă lumé o kusztát, hungyé dă în áfără nu o vinyit în lontru lá jé nyimikă.

Fotó: Halász Katalin

O foszt dobă kînd o ávut dăgînd, kit sză kuscsé szîngur. Ávut zsînd sză fîjé szîngur sã sză fîjé szlubod. Dă nu ásá o găngyit. Kusztus áku ro dă csinálă áj. Ásá szîmce, kit în măré vremé gro áj, sã nu áré káljé dă áise áfără. Numă ál partă vîntu, în gro sã în māj gro kuszt.

Dălă álom o kăpătát o kásză mikă. Dă párcsé dă kunuszkutuj, dă párcsé dă „mámă”. Ájoj sã kit sã kit nujé în kásză áje! Ublosi zdrubít, újágă lu usă zdrubít. Bány mágá nujé pã nyimikă.

Kînd numă sză găngye kum o fi, lá „mámă” áluj mîndru kásză, kînd szîngur o fi, ásá usură o foszt totu.

Dă frâncuz szobă dă szkâl-dát vij kăpătă dălă minyé – zise on kunuszkutuj –, on „lavoár”

Dă sadă o zîsz, dá kupilu nu ásá o găngyit. Nu scsije, nu prisipe sã áj „lavoár”. Fălosz áj re. Dăpă áje ro bântălit áj re. Nu pacsé sză szkálgyé în lavor – zise.

Nyis áje nu scsije, sé áj áje, pát. Hungyé sãgye ku kupij, sã lá „mámă” pát bun o foszt sã o vâzut pát dă frâncuz măré. Lá jăl în kă-

szuskăj mágă on pát o foszt dă ro mult dălă sinyivă. Sză zbărsescsé peljej, dákă pã áje găngyescsé, kit jăl întră áje sză kulsé, māj bényé în kunyhábă pã nu farcsé bun pát sză kulkă, csár pucîn, ku nu bun visz.

Dă sé áj báj dákă jăl dă áztá māj mult áré dăgînd? Dă sé jăl áj dă vină, pãntu kă nu pacsé māj mîndru kuszt sză áré?

Sztă în kăput, sã în szufli-tuj lok dă kumpányé o făkut zsálje.

Szkriszu áztá kitnu dă 15 ej sz-o ánuszkut. Pisti áku áise sãgyé lăngă minyé sã szfătă-jescsé dă gînduj, sé áré dăgînd. Áku má 33 dă ej áj: Kényvi ljugă uná, sã mînkáré fásé, escse o învăcăt, dá lukru nyis ásá nu áré. Jăl áje zîsé dăje kă bájás áj, sã sinyé dă lukru nu je szusz pã bájás pã lukru. „Dákă sã m-or lat szusz, átunse há māj urît lukru m-or dát mijé. Báj áj kă nu ám învăcăt kum sză mă lupt, nu scsu sză kálk pã ált, nu fák lok ku kot, pã áztă, pã kuszt nu m-or învăcăt în kásză, hungyé mulc kupij ány foszt. Áku în iskolă măré umb-lu dă szără, dákă oj szfărsî, ás áve dăgînd sză fju áfélă lukroj, sinyé lu kupij szărás ázsută. Sé jo ám szufărát, dă întră áje dară ás pucse sză ljé ázsut.” 24 ezăré kăpătă lună dă lună pãntu kă bicság áj, în kásză sãgyé káré lu ônkormányzat áj, hungyé nu dă mult or lat áfără foku, kă nu o putut sză plăcsászkă áfără. Pisti járă în frig áj, kum átunse dă 15 ej...

**Paksi Éva
Fordította: Varga Ilona**

Romaesély: közelítés és távolságtartás

A tomori
Rom Som
Alapítvány
épülete
előtt fiatalok.
Beszélgetnek,
ismerkednek.
Gondjaik
közösek,
így hát
a beszédtemájuk is.

Rácz József tizennyolc esztendőes sajókazai roma fiatal. Az Ámbédkar Gimnázium és Szakképző Iskola tanulója, s bár bizonyos szavakat nem tud kiejteni, matematikából rendre ötösöket visz haza. Szabadidejében a helyi focicsapatban rúgja a bőrt: együttesük legnagyobb

Rafael István ugyancsak Sajókazán él. Kedvenc tárgya a történelem és a magyar, de az angollal hadilábon áll. Játékprogramozónak készül, huszonnégy barátjával összefogva már írtak egy szoftvert, amely állítólag egész jól sikerült. A közelmúltban elkészült mesében

programozásban van a jövő – no és a pénz is.

Orsós Anna tizenkilenc esztendőes hidas leány. Kiválóan beszél angolul és spanyolul, az utóbbit szereti jobban, mert közelebb áll a cigány nyelvhez. Színművész vagy pszichológus szeretne lenni. Kérdezem, mit

lyom László köztársasági elnök legutóbbi országjárásán a kis falu, Tomor és az ottani alapítvány életével ismerkedett. A szervezet neve, a Rom Som kettős jelentésű: ember, illetve roma vagyok. „Ilyen kellene minden zempléni településre. Legfőképpen azért, mert ha nem történik gyors változás, valóban áthidalhatatlan szakadék nyílik a két népcsoport között, ha érti, mire gondolok” – szól hozzám kéréstelenül a kerítésen túlról egy férfi. Kiderült, a falusiak örülnek, hogy a cigányoknak kitörési lehetőséget adtak, de a közvélekedés szerint mindez sajnos még mindig csak nagyon kevesekhez jut el.

Úgy látja, több iskolára, önkéntes segítőre, lelkes fiatalra és jó példára lenne szükség.

Az sem ártana, ha a nem kevés támogatással főiskolára kerülő roma ifjakat köteleznék, öt évre térjenek vissza szülőföldjükre, s ott kamatoztassák tudásukat, emeljék magukhoz környezetüket. Ezt már egy olyan nyolcvanöt éves asszony mondja, akinek a minap a szeme láttára ásta ki kevés krumpliját két roma fiú.

Az alapítvány kertjében egyébként csak romák állodogáltak, meg a hivatalos kíséret. A falu nem roma lakói a partvonalon túl várták, hogy véget érjen a fórum, és találkozassanak az elnökkel.

Lázin Miklós András
Magyar Hírlap

Keskeny pallón lépdél, aki a felzárkóztatásért igyekszik tenni, a távolságtartással, a közönnyel is meg kell küzdenie.
(Fotó: Sárközy György)

sikere volt, amikor a szíráki válogatottat tizenhárom-egyre kitömték. Édesanyja Kazincbarcikán ápolónő, apja pedig a sajókazai önkormányzat alkalmazottja. A fiúnak kilenc testvére van, a legfiatalabb hat, míg a legidősebb huszonegy éves. Amikor arról faggatom, mi szeretne lenni, hosszan próbálkozik, keresi a megfelelő szót, a „regerzda”-nál nem jut tovább. Kérdő tekintetemet látva körülírja: „Aki mindent irányít.” Némi fejtörés után rákérdezek: tán rendszergazda? „Ja-ja, az, csak nehez szó.”

egy Tina nevű, valóságghűen megrajzolt leány bőrébe bújhat a játékos. A történet szerint az ifjú hölgy egy aprócska, isten háta mögötti vidéki településről egy nagyvárosba kerül. Tinának először szálalást, majd munkát, végül barátokat kell szereznie. A „műnő” hosszas hányattatás után egy lóistállóban talál munkát. A sztorit némi szerelmi szál is tarkítja: a virtuális hölgy megkedvel egy fiút, idővel összevesznek, de végül egy lóversenyen újra egymásra lelnek. A mese végén Tina nem mellékesen győzelmet arathat a nyeregben is. István úgy véli, a

teszt álmainak megvalósításáért. Furcsán rám mered, majd mosolyogva mondja, hogy már kétszer játszott a mediterrán országban, s öt éve vendégszerepel egy pécsi színházban.

Annát Baranya megye egyik legrosszabb hírű cigánytelepén tette le a gólya. Anyját soha nem látta, édesapja nevelte föl. Az „ő közegeben”, mondja, a jó példa rendkívül ragadós, ezért is elképzelhetetlenül fontos minden apró siker, amelyeket a helyi roma fiatalok fel tudnak mutatni. Ezek a kis önvallomások akkor hangzottak el, amikor **Só-**

Bājáspucseré: dã prapé sã máj dã párcsé

Lu kászã tomori
Rom Som
Alapítvány
innencsėj tinyéri.
Szfătãjescsé,
szã kunascsé.
Gîndurji bás
áfelã ász,
ásã sã
szfătãjálãji.

Rác József dã zesé sã dã opt ej áj, in sajókaza ságýé. Jãl in iskolã dã Ámbédkar Gimnázium és Szakképző Iskola invácã, sã dákã sã jescsé nyiszkej szfăt sé nu pacsé szã zikã áfãrã, dãje dã számulãlã tot sinsurje kãpãtã. Dákã áré dobã, átunse ro drág áré szã zsakã ku luptã,

szergazda? „Dã-dã, nume gro áj szfátu.”

Sã **Rafael István** in sajókaza ságýé. Máj bényé áj plásé in iskolã historijã sã unguru, dã ku angol nu sztã bényé. Áré dãgînd szã fijé zsurkurijé gyirizsit, or cînyet unã ku daázãs sã ku pátru urtãkus sã or fãkut mã on

unãpãlt, dã járã szã áflã kînd kãlji szã dã dã fugã. Lã puvãsztã szfãrsît, Tina pã kál farcsé bényé merzsé. István ásã gãngyescsé, kit in lukru áztã áj mult sã dãnu sã bány.

Orsós Anna dã zesé sã dã naã ej áj sã in hidas ságýé. Farcsé bényé szfătãjescsé angolul sã spanyolul, pã áztã

sã ásã pacsé om szã kuscsé. Szfáturje escse átunse or szunát, kînd **Sólyom László** köztársasági elnök o foszt pã umblãlã in szát in Tomor. Álu szervezet numilje Rom Som áje áj kit om, o bãjã misz. „Áfelã ár trãbuji pã totu szát in Zemplén. Máj bényé dãje, kã dákã nu o fi sévã, átunse ásã márã grãpã o fi in lumenyi, kit nyime nu o pucse szã kãlkã” – szfătãjescsé lã minyé on om dã lîngã kirités, zîsé, dákã prisép. Aminyi dã in szát árã bukurijé, kit áfelã lukru or kãpãtãt bãjãsi, dã áztã inkã pucîn áj, nu ázsunzsé lã toc.

Ásã vegyé máj mult iskolã ár trãbuji, máj mult ázsutaré dã tinyér, sã máj pã mult áfelã tinyér lu káré bényé merzsé, or ázsunzsé sévã.

Sã áje bényé ár fi, kit pã tinyér, káré umblã pã mult bány in iskolã hãl máj márã, ár csinã înnãpoj kînd or szfãrsît pã sins ej, ákulo szã fãkã sé or invácãt, sã szã tîrjé pã álcî tînãr lãngã jé. Áztã mã bãtîrnã dã optzãs sã dã sins ej zîsé, lu sinyé dã nyiszkej zî or szkosz áfãrã kãrbajije doj bãjãs dã in gãrd.

Lu alapítvány gãrd csár bãjãs sztãcse, sã sinyé máj ku jé or vinyit. Álu szát ált aminyi dã párcsé scsiptã, kit szã szfãrsãszkã szfătãjálã, sã szã pacsé szã áfljé ku elnök.

Lázin Miklós András
Magyar Hírlap
Fordította:
Varga Ilona

Keskeny pallón lépdel, aki a felzárkóztatásért igyekszik tenni, a távolságtartással, a közönnyel is meg kell küzdenie.
(Fotó: Sárközy György)

áje o foszt máj bényé ku álcî zsurkálã, kînd or bãtuta pã szirãki, ku zesé sã tri-unu. Mumãszã in Kazincbarcika lukrã, pã bicsézs bágã számã, tátãszo mágã in sajókõzi önkormányzat lukrã. Kupilu naã frácsé árã, hãl máj tînãr dã sãsãzã ej áj, hã máj bãtîrnã dã daázãs sã unu ej áj. Kînd áje in trãbujé szã áfljé lok hungyé szã punyé zsosz, dãpã áje lukru katã sã utrãsj „nu dã ámune” kãnti in istãlo kãpãtã lukru lãngã kãj. Jescsé sã plãkãtaré in puvãsztã áztã, lu fãtã áztã dã nu ánume áj szpãré dã on fisor, dãpã áje szã in mãnyijé pã

szoftver, káré ásã zîsé farcsé bényé o foszt. Nu dã mult or szfãrsît ku o puvãsztã in káré jescsé o fãtã Tina, káré áfelã áj kãkînd ánume ár fi sã sinyé szã zsakã in pelje lîjj pacsé szã mergã. Ásã áj puvãsztã, kit fãtã áztã dã in farcsé mik szát in szát márã szã purnyescsé. Lu Tina kãnti trãbujé szã áfljé lok hungyé szã punyé zsosz, dãpã áje lukru katã sã utrãsj „nu dã ámune” kãnti in istãlo kãpãtã lukru lãngã kãj. Jescsé sã plãkãtaré in puvãsztã áztã, lu fãtã áztã dã nu ánume áj szpãré dã on fisor, dãpã áje szã in mãnyijé pã

plásé máj bényé kã árunkã lã lîjimbã dã bãjãs. Ár áve dãgînd szã zsakã pã blãnã o árã dãgînd szã in trãmã pã éje sinyé in kãp ász bicsézs. Sé fãs kit vizsuc ánume szã fijé, in trãb dãlã je. Szã ujtã pã minyé sã zîmbescsé, ásã zîsé, kit mã pã dãã rîndur o zsurkãt in ált lumé pã blãnã sã mã dã sins ej zsakã in pisu pã blãnã.

Ánã in hã máj ro kumpãnyé o ánuszkut in Baranya. Pã mumãszã nyis o dátã nu o vãzuta, tátãszo o nivilita szusz. Ákulo hungyé je sãgyé farcsé trãbujé, kit sinyivã szã árãcsé sévã bun, kit sinyé ákulo ságýé tinyéri szã vãdã,

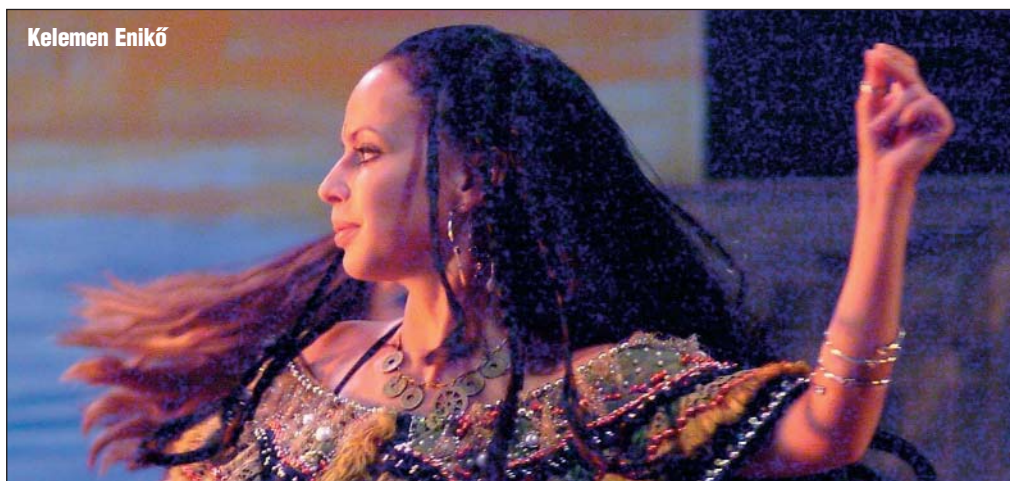
Csillogó Gyöngyszemek Művészeti Egyesület

A tánc boldogság, szeretet és dráma

www.csgyme.5mp.eu

13 betű, egy szám és 3 pont. Látszólag. Ha tehetik, kattintsanak rá! Nem fogják megbánni!

Az együttes 10 éve működik a Hajdú-Bihar megyei Furta településen. Céljai az alapítók szándékai szerint: a cigány tánc hagyományának megőrzése, ifjúsági programok szervezése és lebonyolítása, cigány és egyéb népi tánc oktatása, cigány fiatalok érdekeinek képviselése. Tevékenységei: nevelés, oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés, kulturális örökség megóvása, hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése és a ma-

Kelemen Enikő

gyarországi nemzeti és etnikai kisebbségekkel, va-

lamint a határon túli magyarsággal kapcsolatos tevékenység.

Az együttes alapítói **Kelemen Miklósné Katika** és családja.

Nem ritka, hogy a szomszédos megyékben, az ország távoli részein, sőt, hogy a határon túl lépnek színpadra. Az Egyesület elnöke, Kelemen Miklósné Katika hosszú évek óta tanít táncot autentikus cigányzenére. 2005-ben szerepeltek a Romalegenda című rockoperában, amit a Kalyi Jag vezetője, **Varga Gusztáv** rendezett.

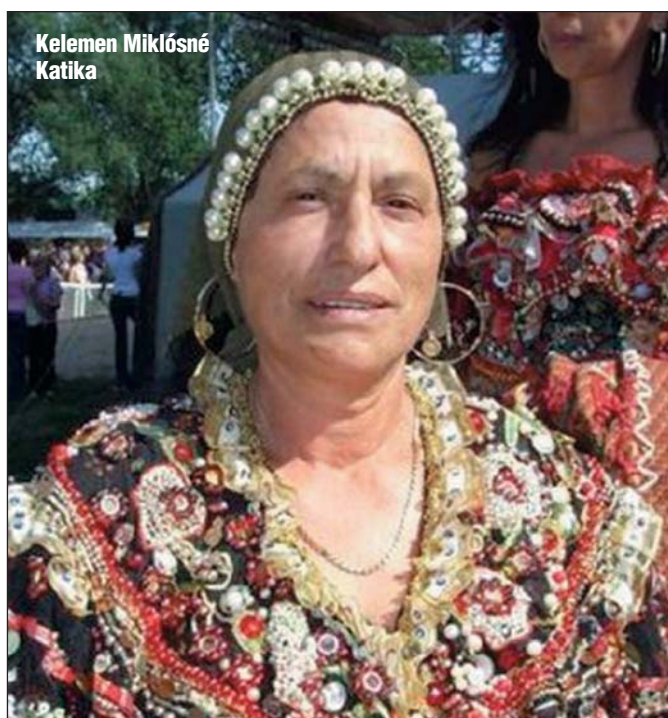
Miután Győrben, egy nemzetközi fesztiválon elsőek lettek, több külföldi meghívásra is igent mondtak. Jártak többek között Ausztriában, Török-, Gö-

rög- és Spanyolországban, legutóbb pedig Olaszországban, San Marino-ban léptek fel egy falunapon.

Külföldi szerepléseiket önerőből finanszírozzák, mert eddig még minden pályázatukat elutasították.

A legemlékezetesebb szereplésük a Győri Néptánc és Népzenei Fesztiválon volt 2004 nyarán. A háromnapos rendezvényen első ízben szerepelt cigány együttes. Hatalmas elismerést kaptak mind a közönség, mind a szervezők részéről.

Az Egyesület elnöke így beszél a kezdetekről és a jelenről: „Kelemen Miklósné, Kati vagyok, az egyesület elnöke. A román határ menti Kőrösszakál községben születtem, 13 gyer-

Kelemen Miklósné
Katika

mekes szegény cigány családba. Hamar árvák lettünk, Anyám egyedül nevelt bennünket. Az ötvenes években nem csak mi, de a magyarok is nehezen éltek, így megtanultuk becsülni a kenyeret, az ennivalót, egymást, a munkát.

Már kicsi lánykaként tanítónőt játszottam: olvastattam, számoltattam, rajzoltattam a velem egykorú cigány gyerekeket. Énekelünk, táncoltunk.

Nyomorban, szegénységben nőttem fel, mégis azt mondom 50 év elteltével is, hogy szép, színes, tartalmas gyermekkorom volt.

Az idő elszaladt, pedagógus lettem. Állami gondozott gyerekek között dolgoztam, majd óvónőként, később a debreceni leánynevelő intézetben gyermekfelügyelőként folytattam a munkámat. Már háromgyerekes családom voltam, amikor a főiskolát elvégeztem.

Az intézetben nagyon sok cigány gyermek volt, akik magatartásukkal keserűvé tették a maguk és mások életét is. Ezen akartam valahogy változtatni. Megpróbáltam felkelteni az érdeklődésüket előbb a Kalyi Jag zenéjével, később a

táncsal, majd szakkört alakítottam...

Az Együttesünk ma már számos fellépésen van túl, egyre több és több meghívást kapunk bel- és külföldre egyaránt. A ruháink egyedi, az ősi indiai cigány asszonyok népviselete,

amit a lányommal, Mónikával álmodtunk meg és kézzel ő varrta meg. 17 ruhánk van.

Az alapító tagok a családom, ami boldogság számomra, hiszen nem tagadják meg származásukat. Három gyermekem van,

Kelemen Mónika

mindhárman diplomás emberek. Mónika ápolónő, újságíró, ő az egyik szólótáncosunk. Enikő érettségizett virágkötő, boltvezető, szintén szólótáncos. A fiam a videósunk, az unokám, Arnold, az egyetlen fiú a csapatban, ő is szólótáncosunk. A vejem, Tamás a fotósunk. A háttértáncosaink változóak, jelenleg **Mező Livia, Mező Liliána, Mező Adrienn és Túri Renáta**. Gimnazisták és általános iskolások. Ők négyen kemény próbákat állnak ki, de a fellépések utáni siker kárpótolja őket.

Az elmúlt 20 évben sok-sok tanulóm volt, ma már többségük családos. A mai napig tartjuk a kapcsolatot.

Tanulóimnak a táncsal a kitartásukat, a szépérzéküket szeretném fejleszteni, a fegyelmezett viselkedésmódot megtanítani. Hogy mind a felnőtteknek, mind pedig egymásnak megadják a tiszteletet.

Meggyőződésem, hogy munkánk hatalmas kulturális értéket képvisel, mégsem kapunk semmilyen támogatást az elismerő szavakon túl. Kemény munkánk gyümölcsét, jövedelmünket az együttes jövőjébe fektetjük. Tudom, nagyfokú előítélet él manapság a romákkal szemben. Az iskolának és a szülőknek határozottan és tudatosan le kell, le kellene rombolnia ezeket a falakat, nem pedig tovább erősíteni. Nem bőrszín kérdése, ki mennyire értékes ember!

Egy-egy fellépés után közösen örülünk a sikernek. Fárasztó a munkám, sokszor érzem is ezt, de a férjem, a családom és a táncosaim mellett vannak és mindenben segítenek. Köszönöm nekik!"

Az együttesről bővebbet a www.csillszem.mindenkilapja.hu-n olvashatnak.

Paksi Éva

A magyarországi cigányság tánckultúrájának kutatása

A cigányság táncainak és tánczenéjének rendszeres gyűjtése és vizsgálata az 1950-es években meginduló módszeres néptáncutatóval kezdődött. Természetesen a cigány táncok iránti tudományos érdeklődés ennél sokkal régibb keletű.

A múlt században a magyar népi kultúra gyökereinek és rokonságának lázas keresése idején fogalmazta meg **Liszt Ferenc** sokak által vitatott véleményét a magyar és a cigány népzene, illetve néptánc kapcsolatáról. 1861-ben magyarul is megjelent írásában úgy véli, hogy a magyarok az országukba települt cigányok zenei tehetőségét és felsőbbbőségét felhasználva, nemzeti táncukat észrevétlenül a cigány dallamokhoz alkalmazták, s eredeti táncmozdulataikat a cigányokéval „elegyítették”.¹

Réthei Prikkel Marián 1924-ben megjelent jelentős tánc történeti összefoglalásában élesen bírálta Liszt véleményét, s állítását megalapozatlannak, a költői fantázia szüleményének tartotta. Sajnos, Réthei táncismerete s a századforduló körül megélt cigánykutatás szegényes táncadalékai még nem adtak elég alapot ahhoz, hogy a korabeli cigány táncokról Lisztnél világosabb képet festhessen. Így az ő megalapozatlan véleményével saját, hasonlóan elfogult véleményét állította szembe, amikor ezt írta:

„Különbözik pedig, aki ismeri az eredeti cigánytáncot, az tudja, hogy az annyira zavart, összevissza való ugrálá-

sokból és forgásokból áll, hogy legfőljebb ha a dervisek extatikus táncával vehető egybe, s mint ilyen a szó szoros értelmében alkalmatlan rá, hogy valamely műveltebb nép sajátjának fogadja vagy a maga táncával elegyítse”.²

Az 1930-as években megindult mozgófilmes gyűjtés

ben. A párosan (nővel) járt, különös szépségű botoló táncváltozat rajzokkal illusztrált leírását a Magyarország Néprajza „Tánc” fejezetében olvashatjuk:

„Valamennyi botostánc között a legtokéletebb a Szatmár megyei porcsalmi botoló. Ebből kétségen kívül kitetszik, hogy a bot kardot

pallossal szokás. Ezután hol egymáshoz közeledve, hol távolodva táncolnak. A férfi a botot hol ujjai között pörgeti gyorsan, hogy alig látszik, hol különböző kardvágásszerű mozdulatokkal táncol. A boton nem csak ő ugár, hanem a földre tett botot a nőnek is át kell táncolnia. A mozdulatok hevessege fokozódik. A férfi gyorsan a nőhöz táncolva, annak feje fölött gyors és nagy köröket vág a bottal, majd teste két oldalán végigsuhint. Ez a közeledés-távolodás mindig fenyegetőbb ritmusú, a pörgetés és suhintás szenvedélyesebb ütemű. A táncnak kétféle befejezése van:

1. a táncos a bottal lendületesen odasuhint, de a mozdulat végét letompítja, és a botot egyszerűen a táncosnő nyakára ereszti,
2. a nő háttal a férfi felé táncol, aki lassan közelíti meg a táncosnőt, míg annak háta szinte a mellét éri, és akkor a vízszintesen tartott botot a táncosnő nyakszirtjére teszi.”

„A páros cigánytánc a páros táncok fejlődésének azt a fokát őrzi, amikor a férfi és a nő tánc közben nem fogószik össze, hanem egymással szemben, egymás körül táncolnak, egymás érintése nélkül.”
Illusztráció: LD archívum

már lehetővé tette, hogy a kutatók a megörökített táncok elemzése alapján vonják le következtetéseiket. Az első ilyen példa a magyarországi cigányság táncainak esetében a porcsalmi cigányok botoló tánc volt, amelyet **Luby Margit** fölfedezése és **Lajtha László** helyszíni földerítése nyomán **Gönyey Sándor** vett filmre 1934-

helyettesít. Rendkívül becsesek a mozdulatok ősi, szertartásszerűen látszó vonatkozásai. A táncfigurák és a botmozgatás változatosságát nézve ez a leggazdagabb botostáncunk. Ketten táncolják: egy férfi és egy nő. Egymással szemben állnak fel. Botja csak a férfinek van, aki azzal kezdi, hogy kétkézre fogott bottal úgy tiszteleg, ahogy a

Gönyey Sándor és Lajtha László a leírást követő elemzésben tulajdonképpen elismeri a páros cigány botoló különlegességét s az addig ismert magyar eszközös táncoktól való különbözőségét, mégis úgy ítéli meg, hogy e tánc a régi magyar szertartásos kardtáncok hagyományában gyökerezik.³

A felszabadulás után felnövő új kutatónemzedék, az elődök tapasztalatait is felhasználva, azt vallotta, hogy a cigányság tánc hagyomá-

nyának kutatása nemcsak önmaga számára fontos, hanem a befogadó népek számára is. Ugyanis a befogadók kulturális életében játszott sokrétű szerepénél fogva a cigányság hagyománya (benne a tánc is) fontos adalékokkal szolgálhat a kelet-európai nemzeti kultúrák alakulásáról és kapcsolataik létrejöttéről való ismereteinkhez.

Az első jelentős eredményeket e téren a Szabolcs-Szatmár megyei monografikus táncutató munka hozta meg, melyről az első részletesebb beszámoló 1958-ban jelent meg az Ethnographiában.⁴ A gyűjtött anyag egy része beépült **Kaposi Edit** és **Maácz László** ugyancsak 1958-ban megjelent könyvébe, a teljes kiadás azonban még mindig várat magára.

Martin György és **Pesovár Ernő**, a beszámoló írói, Szabolcs-Szatmár megye táncagyományának ismertetése során két alkalommal – a botolóknál és az ún. „cigánytáncoknál” – szólnak a cigányok táncagyományáról. A gyűjtés során filmre vett 250 új botoló változat (melyek közül 200 kifejezetten cigány környezetből való) nagyobb lehetőséget adott e táncfajta módszeres elemzésére.

A kutatók véleményét a következőképpen összegezhethetjük: a botoló táncok funkcionális, formai és zenei sajátosságait figyelembe véve, a két legarchaikusabb típusnak a nővel járt páros formát és a férfival járt küzdő formát tekinthetjük. E két archaikus típus ma elsősorban a régiesebb tánc kultúrát őrző cigányoknál és a pásztorság elszigeteltebb, idősebb rétegénél található meg. A visszaemlékezések alapján megállapítható, hogy a formák a századforduló táján még elevenen éltek a Felső-Tisza vidéki nyírségi, szatmári és beregi pásztrok körében.

A nővel járt formában a férfi a küzdő forma sajátos

forogató, vágó, ütő mozdulatait végzi a nő teste körül. A botoló dallamok szövege is alátámasztja azt a föltevést, hogy elhomályosult tartalmú, kultikus táncal állunk szemben.⁵

A férfiak által járt küzdő forma koreográfiai sajátosságait a küzdelem határozza meg. Itt az eszközkezelés virtuozitása sohasem öncélú, hanem a tánc lényegét, a küzdelmet szolgálja. Az eszköz fogásmódjai, a forogtatás, vágás, ütés módjai, ha sok esetben játékos, stilizált formában is, de mindig fegyverszerűek. A lábmozgások táncszerűségét nagymértékben háttérbe szorítja a párbaj. A megszokott, határozott ritmusú, kikristályosodott motívumok helyett laza ritmusú, időtartamú és tempójú lépések, előre-hátra rohanások, ugrások, térdelések, guggolások és forgások alkotják a táncfolyamatot.

A botoló variánsai közül másodlagosnak tekinthetők azok a szóló változatok, amelyekben a játékos, virtuskodó, mutatványos elemek dominálnak. E típusban már fontosabb szerephez jutnak a táncszerű lábmozgások, a határozottan kikristályosodott, visszatérő motívumok. E másodlagos forma, bár előfordul a cigányoknál is, a pásztroknál gyakoribb.

A cigányság önálló táncéletének kutatása során derült fény arra, hogy tánc kultúrájukban olyan elemek is vannak, amelyek e terület pásztor és paraszti tánc kultúrájából teljesen hiányoznak. Ezek esetében tehát nem egyszerűen a helyi tánc hagyományok továbbörzéséről van szó, hanem látszólag teljesen önálló cigány táncanyagról.

E különálló tánc típusnak (közismert nevén „cigánytánc”-nak) két formája különböztethető meg: a szóló és a páros.

A férfiszóló motívumkinccse, szerkezeti fölépítése, tempója, zenei kísérettípusa tekintetében feltűnő egyezéseket mutat a közép-erdélyi magyarok és románok „legényes”, „pontozó”, „fecioreasca” nevű táncával. Szerkezeti szempontból a „cigánytánc” ősi formát képvisel az erdélyi legényes felig kötött, tisztább, fejlettebb szerkezetével szemben: tulajdonképpen a legényesek egy korábbi fejlődési szakaszáról tanúskodik. A felületes szemléllő számára azonban a cigány tánc és a legényes azonossága nem egészen nyilvánvaló. Ennek oka elsősorban abban kereshető, hogy a cigányok mozgásmódjának, előadásmódjának, táncbeli magatartásának sajátos vonásai eltérnek a legényes táncosokétól.

A páros cigánytánc a páros táncok fejlődésének azt a fokát őrzi, amikor a férfi és a nő tánc közben nem fogódik össze, hanem egymással szemben, egymás körül táncolnak, egymás érintése nélkül. E táncfajta lényeges mozzanata a játékos csalogatás, az ún. „megcsalás”. Ez úgy történik, hogy a férfi és a nő tánc közben hirtelen irányváltásokkal, zavarkeltő mozdulatokkal, a másik háta mögé kerüléssel törekszik arra, hogy párját becsapja, „megcsalja”. Az ilyenfajta tartalmi és koreográfiai mozzanatok a csárdás régi formájában, a párelengedős, csalogató részekben országszerte megvoltak. A páros cigánytánc tehát a korábbi magyar párostáncok formakincsének lényeges jegyeit is megőrizte számunkra.⁶

A Felső-Tisza vidéki cigányság tánc kultúrájának föltárása és kutatásának elméleti tanulságai jelentősen hozzájárultak a magyar néptánc kutatás továbbfejlődéséhez. A botolóknak fontos szerepe volt pásztortáncaink történeti rétegeinek föltárásá-

ban, a középkori fegyvertáncokkal való kapcsolat felismerésében. A hajdútánc gyér történeti forrásanyagával való összevetése segített a történeti táncfajtánk mozgásvilágának meghatározásában, s ezzel a kelet-európai esz-

közös és ugrós táncok kapcsolatainak földelésében.⁷ A páros botolók és a magyar nyelvterületen szórva-nyosan előforduló esz-

közös párostáncok elemzése révén Pesovár Ernőnek sikerült a küzdő karakterű szerelmi párostáncok egy egész Európában elterjedt, középkori gyökerű típusát kimutatni táncagyományunkban.⁸ A botoló sajátos önálló kíséredallamai, az ún. „bot alá való nóták” számos meglepetéssel szolgálták tánczenénk történetének kutatói számára. Martin György kutatásai alapján kiderült, hogy háromnyolcados beosztású, aszimmetrikus ritmusú dallamok és páros lüktetésű párjaik szoros kapcsolatban állnak az erdélyi tánczene hasonló ritmusú dallamaival, s így történetileg a késő középkor és a reneszánsz jellegzetes tánczenei gyakorlatában gyökereznek.⁹

* Megjelent In Felföldi László: A magyarországi cigányság tánc kultúrájának kutatásáról. Műhelymunkák a nyelvészet és társtudományai köréből IV. 1988. pp. 71-79. Bibl. pp. 78-79. Bővített változat

¹ Liszt 1861.

² Réthei Prikel 1924.

³ Gönyey-Lajtha 1941.

⁴ Martin-Pesovár 1958.

⁵ Ld. Gönyey-Lajtha 1943. 110.

⁶ Pesovár 1977.

⁷ Martin 1964.

⁸ Pesovár 1973., 1977.

⁹ Martin 1968. 1980b

Felföldi László
Cigány néprajzi
tanulmányok 2001.

– folytatjuk –

Tanuljunk cigányul!

Új rovatunkban azoknak szeretnénk kedvezni, akik még nem tudnak, de szeretnének megtanulni cigányul. Terveink szerint a sorozat végére alapfokon elsajátható lesz a nyelv. Észrevételeiket, javaslataikat Szerkesztőségünk címére várjuk.

Muro phral ando foro kerel butyi

Muro phral ando foro kerel butyi, ande jekh teluni shkola. Siles but butyi. Lesko foro bushol Solnoko. Siles jekh shukar romnyi. Voj bushol e Cinka. Vi leski romnyi kothe kerel butyi, sar muro phral, andej shkola. Sile jekh shejori thaj jekh shavoro. Leski shejori bushol e Milka thaj lesko shavoro bushol o Choko. Le shavore aba andej shkola phiren. Von zurales kamen e shkola thaj von lashes sityon. Von zurales shukares iskirisaren thaj ginaven.

Kothe, kaj muro phral thaj leski romnyi kerel butyi, but shavore phiren. Le shavore lashes sityon, ba si vi kesave shavore, kon nasules sityon.

Muro phral, o Bachko thaj leski romnyi zurales kamen e butyi.

Von palaj butyi khere zhan. O Bachko andej bar bararel le luludya thaj le zelenyimata, e Cinka andej kinda kiravel e zumi thaj pekel o mas thaj e gilchi. Le shavore zhutisaren andej butyi, von uzhareng lengo kher. Mashkar e butyi le shavore vorbisaren:

- *Siana ando klasso jekh lasho amal.*
- *Sar bushol tyo amal?*
- *Voj bushol o Kincho. Voj ando Sajolo beshel.*
- *Sosko programo situme pala mizmeri?*
- *Pala mizmeri ame zhas kaj amaro sityari andej shola.*
- *Vi me zhav pala mizmeri andej shkola, ame zhan atunchi kethane. Mishto-j?*
- *Mishto-j.*

Szavak:

kethane – együtt
Fotó: Nyári Gyula

teluno, -i, -e – alsó, általános
teluni shkola – általános iskola
muro, -i, -e – enyém
lesko, -i, -e – övé (hn)
lashes – jól
mishto – jól (általában közérzetre vonatkozik)
shukares – szépen
iskirisarel – ír
ginavel – olvas, számol
kothe – ott, oda
ba – de
kesavo, -i, -e – olyan
nasules – rosszul
bar (a) nn – kert
bararel – nevel
luludyi (a) nn – virág
zelenyimo (ata) hn – zöltség
kinda (i) nn – konyha
pekel – süt

mas (a) hn – hús
gilchi (a) nn – burgonya
zhutisarel – segít
uzhareng v.so – takarít v.mit
lengo, -i, -e – övék
mashkar – között, közé
vorbisarel – beszélget
klassso (ura) hn – osztály
amal (a) hn – barát
amalica (i) nn – barátnő
tyo, -i, -e (tyiro, -i, -e) – tiéd
programo (ura) hn – program
pala mizmeri – délután
mizmeri – dél, délből
amaro, -i, -e – miénk
sityari (a) hn – tanár
kaj – hol, hová, -hoz, -hez, -nál, -nél
atunchi – akkor
kethane – együtt

16. Birtokos névmás (birtokos melléknév, a személyes névmás birtokos esete)

A cigány nyelvben más nyelvekhez hasonlóan a birtokos névmás (enyém, tiéd, övé, miénk stb.) a főnév előtt külön áll. A magyar nyelvben a főnév megkapja a birtokos számának és személyének megfelelő ragot.

Pl.:

barátom muro amal
barátod tyo amal
barátunk amaro amal

A birtokos melléknév, a nevéből adódóan egy melléknév és mindig azzal a főnévvel kell egyeztetni számban, személyben és

majd esetben is, aki, vagy ami a birtok. Mindig a birtok neme, száma és esete határozza meg a birtokos végződését.

A birtokos melléknévek:

enyém **muro,-i,-e**
tiéd **tyo,-i,-e**
vagy **tyiro,-i,-e**
lesko,-i,-e
lako,-i,-e
amaro,-i,-e
tumaro,-i,-e
lengo,-i,-e

Pl.:

lányom **muri shej**

fiad **tyo shavo,**
tyiro shavo
házunk **amaro kher**
pénzetek **tumare love**
testvéreid **tye phrala,**
tyire phrala
apja (nőneműé) **lako dad**
apja (hímneműé) **lesko dad**

A példákban is jól látható, hogy mindig a birtokkal kell egyeztetni a birtokos melléknév végződését, úgy, mint bármelyik három alakú melléknévét.

Nagyon fontos szabály, ha a főnév előtt birtokos melléknév van, akkor a

névelőt nem használhatjuk!

Pl.:

a bátyád **tyo phral**
a macskájuk **lengi**
az apja (hn) **muca**
lesko dad

A birtokos melléknév helye a főnév előtt:

A birtokos melléknév a főnévre vonatkozó melléknévekkel együtt a főnév elé írjuk általában. A főnévre vonatkozó melléknévek közül a birtokos melléknév az első!

17. Módhatározók

Az igék jelentését a módhatározók módosíthatják. A módhatározó az ige „jelzője”. Módhatározókat melléknévekből képezhetünk a magyar nyelvhez hasonlóan. A melléknév utolsó mássalhangzójához -es végződést írunk és így kapjuk a módhatározó szót.

Minden melléknévből így képezhetünk módhatározót.

melléknév:	Pl.:	módhatározó:
shukar	szép	shukares szépen
zuralo	erős	zurales erősen
kuch	drága	kuches drágán
baro	nagy	bares nagyon
lasho	jó	lashes jól

18. Határozatlan számnevek használata

Határozatlan számnév: **but** – sok, **cerra** – kevés, **unyi** – néhány és hasonlóan használjuk a **sode** – mennyi kérdőszót is

A határozatlan számnevek után azokat a szavakat, melyek jelentését meg szoktuk számolni, többes számba kell tenni. A magyar nyelvben ezt nem tesszük, ha többről van szó egyértelműen, akkor is egyes számban hagyjuk a főnevet.

but manusha	Pl.:	sok ember
cerra manre		keves kenyér
unyi shave		néhány fiú
Sode phrala.....?		Hány testvér....?
	de	
Sode mol?		Mennyi bor?
but butyi		sok munka

19. Sosko (milyen) kérdőnévmás használata

Ezzel a kérdő névmással a melléknévre kérdezzünk, használata megegyezik a melléknévvvel. Mindig azzal a főnévvel kell egyeztetnünk a végződését, amelyre kérdezzünk.

Pl.: **Soski butyi situ?** – Milyen munkád van?
Sosko vurdon tordyol pej vulica?
– Milyen kocsik áll az utcán?
Soske phrala situ? – Milyen testvéreid vannak?

Gyakorlatok:

- Fordítsuk cigány nyelvre:** A testvérem a faluban lakik. A kocsid fekete. A házunk a faluban van. Az apád nincs otthon. A feleséged és az én feleségem is az iskolában dolgozik. A virágaim nagyon szépek.
- Egyeztessük a birtokos melléknéveket a főnévvel:** muro pheny, amaro love, lengo dad, lesko shej, tumaro kher, muro shave, tyo dej, amaro luludya, tyo romnyi, lako rom, lesko shej, lengo vurdon, muro muca, tumaro foro, tyo gav, muro butyi

(Részlet Géczy József „Shukar romani shib” című jegyzetéből)

Népi megfigyelések, babonák és időjósló napok az év első havában

Január 1.

- Újév napja időjárása az egész évi időjárást befolyásolja: „a napfényes, szép idő jó esztendőt jelent”.
- Régen a lányok ezen a napon – amit a néphagyomány Kiskarácsonynak is nevez – a házasságukkal kapcsolatosan jósltak. Úgy tartották, hogy amilyen nevű férfit meglátnak Újév reggelén, olyan nevű lesz később a férjük.
- E napon semmit sem szabad kidobni a házból, mert akkor egész évben „minden kimegy”. Malac- és sertéshúst kell enni, mert az „előtúrja a szerencsét”, szárnyast viszont nem szabad feltálatni, mert „akkor kiröpül a szerencse”.

Január 3.

- „Ha szép idővel jó Makár, dúsan terem a határ.”

Január 6.

- „A pap fejére süt a nap? Várható még kemény fagy.”
- „Ha csepegni látod az ereszt, a tél még soká el nem ereszt.”
- Aki a Háromkirályok napján (Vízkeresztkor) indul útra, „hozzászegődik útitársul a szerencse”.
- A baranyaiak szerint, ha a kerékvágásban víz fakad (azaz nagyon vizes a talaj), jó termő idő várható.

Január 13.

- A tél leghidegebb napjának tartották a régiek. A Délvidéken az a mondás járja, hogy „ha volt is már hidegebb: Veronika után csak kisebb hideg jöhet”.

Január 18.

- „Ha Piroška napján fagy, negyven napig el nem hagy” – azaz a hőmérce még tartósan mínuszokat mutat.
- A néphit szerint az eladó sorba került lány, aki Piroška napján piros kendőt köt magára, az évben még oltár elé kerül, asszony lesz belőle.
- Aki – erre is esküdtek a régiek – Piroška napján kapja az első csókját, akitől kapja, soha sem fogja elhagyni.

Január 20.

- Azt tartja a néphagyomány, hogy e napon veszi kezdetét a fák nedvszívása, ezért Fábián és Sebestyén napját sok helyütt „Tavaszbresztő”-ként emlegetik.

Január 21.

- Az e napi derűs időt Tiszántúlon a bő termés hírlelőjének tartották.
- Ha egész nap böjtölnek a lányok, Ágnes éjszakáján megálmodhatják a jövődöbelijüket.

Január 22.

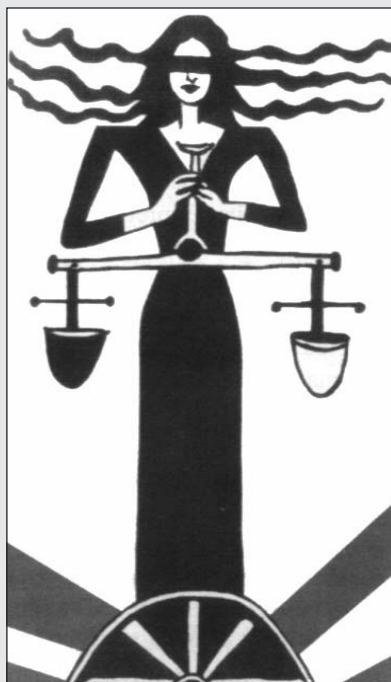
- Amennyiben e nap erőteljes olvadást hoz, attól bőséges szőlőtermést várnak, jó lesz csapadék szempontjából a nyár s az ősz: „Ha megcsordul Vince, tele lesz a pince.” „Ha nem csorog a Vince, üres lesz a pince.”
- Hevesben és Baranyában ilyenkor szokás levágni egy vesszőt, s vízbe tenni (Vincevessző). Kirügyezéséből, annak sebességéből és a rügyek számából vonnak le következtetést az ez évi termésre.
- „Nyisd ki a pincét, ereszd be a Vincét!” – emlegetik Észak-Dunántúlon, hozzátéve azt is, hogy nem csak a pincék szellőztetése indokolt ilyenkor, hanem a nap névadó szentjére való áldomásívás is.

Január 25.

- A néphit szerint e naptól már kifelé megyünk a télből. „Pálnak fordulása, fél tél elmúlása.”
- „Ha Pálforduláskor jó az idő, bőven terem puszta, mező.”
- Amikor látványosan süt a nap ezt is mondják: „Ha fénylik Szent Pál, minden termés szépen áll.”
- Ha január 25-én ködlött a táj, akkor azt haláljósló jelnek tekintették. „Ha Pál fordul köddel, ember hullik döggel” – mondták ilyenkor.
- A délelőtti időjárásból a tavaszra, a kora délutániból a nyárra lehet következtetni.
- Országszerte ilyenkor sütik a pálpogácsát, amelybe a családtagok – megjegyezve, melyik a sajátjuk – egy-egy libatollat tűznek. Békésben arról, akié a sütés közben megperzselődik – úgy hiszik – meghal mielőtt véget ér az év. Más tájegységeinken – ahol szintén közismert a szokás – enyhébb az ítélet: ha el nem ég a toll: egészséggel megüssza az ember ezt az esztendőt is. Megint másutt: akié megpörkölődik, arra betegség jó, akié elég, arra a halál.
- Szeged környékén e nap megpiszkálják a ludak fenekét, azt remélve, hogy így jobban tojnak majd az esztendő során.
- Ha e napon esett a hó vagy az eső, abból közelgő drágaságra következtettek.
- Évszázados megfigyelések szerint ilyenkor megfordul az addigi időjárás: „ha enyhe volt, kemény, ha kemény, akkor enyhe téli napok jönnek Pál-forduló után”. Vagy ugyanez másként, még egyszerűbben: „Pálfordulás – télfordulás.”

Antidiszkriminációs Ügyfélszolgálati Hálózat

A hálózatban részt vevő ügyvédek

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Dr. Kiss Éva
3527 Miskolc,
Széchenyi út 35.
Tel: 06 (46) 354-811

Dr. Főnyedi Béla
3980 Sátoraljaújhely,
Kossuth tér 5.
Tel: 06 (47) 322-955

Bács-Kiskun megye

Dr. Sente Zsolt
6400 Kiskunhalas, Tó u. 36.
Tel: 06 (77) 428-064, 423-612
Fax: 06 (77) 428-064

Baranya megye

Dr. Olt György
7700 Mohács, Kossuth u. 51.
Tel: 06 (69) 510-315

Békés megye

Dr. Lipták András
5540 Szarvas.
Arató Pál u. 1/1.
Tel: 06 (66) 216-004

Csongrád megye

Dr. Simonné
Dr. Báron Zsuzsanna
6930 Makó,
Kálvária u. 94.
Tel: 06 (62) 219-015

Fejér megye

Dr. Dobai Lajos
8000 Székesfehérvár,
Bőrgyár út 2.
Tel: 06 (22) 313-463

Győr-Moson-Sopron megye

Dr. Karcagi-Mészáros Zsolt
9023 Győr, Hunyadi u. 13.
Tel./Fax: 06 (96) 442-968

Heves megye

Dr. Keindlné
Dr. Patyi Zsuzsanna
3360 Heves, Arany J. út 15.
Tel: 06 (36) 545-155

Hajdú-Bihar megye

Dr. Czakó Marianna
4031 Debrecen,
Kishegyesi út 38. fsz.
Tel: 06 (52) 541-657, 541-658
Mobil: 06-20/384-3853

Komárom-Esztergom megye

Dr. Kiss Juhász István
2800 Tatabánya,
Ságvári E. u. 15.
Tel: 06 (34) 323-185

Pest megye

Dr. Lázók Tibor
Dr. Várhelyi W. Péter
Budapest VII. ker.
Dohány u. 76. (OCÖ)
Tel.: 06-1-322-8903/115 mellék

Dr. Molnár Iván

2740 Abony,
Kossuth tér 1.
Tel: 06 (53) 360-135,
360-136/106 mellék
Fax: 06 (53) 360-064

Somogy megye

Dr. Kócsó József
7400 Kaposvár,
Szent Imre u. 14. 1/8.
Tel: 06 (82) 413-906

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Dr. Lőkös Eleonóra
4400 Nyíregyháza,
Hősök tere 9.
Tel: 06 (42) 407-468

Dr. Ferenczy Róbert
4600 Kisvárd,
Temesvári út 6.
Tel: 06 (45) 416-105

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Dr. Fancsali Ágnes
5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Tel: 06 (56) 420-110

Tolna megye

Dr. Sümegi Helga
7090 Tamási, Rácvölgy 7.
Tel: 06 (74) 474-977
Fax: 06 (74) 570-110

Nógrád megye

Dr. Farkas Imre
2660 Balassagyarmat,
Rákóczi fejedelem u. 18.
Tel: 06 (35) 505-995
Fax: 06 (35) 300-782

Veszprém megye

Dr. Harcos Gábor
8200 Veszprém,
Szabadság tér 15.
Tel: 06 (88) 329-489

Zala megye

Dr. Németh Györgyi
8800 Nagykanizsa
Teleki u. 14.
Tel: 06 (93) 312-749

Vas megye

Dr. Kabay Gábor
9700 Szombathely,
Óperint u. 1.

Sáfar Sándor és Wuscher Anna gyűjtése

Bara Manusí a fellelegember

– Mondja fiatalúr! Cigány maga, hogy így alkuszik a szegény emberrel? Megmondtam, 4000. Egy fillérrel sem több, amit rászántam.

– Még sérteget is? Hogy én megkérem a tisztas árát, s abból nem akarok engedni az Istennek sem, az érthető, mert ebből élek, de a maga alkudozása mellett egy lókupec is elbújhat. Pályát tévesztett, ember.

– Egye a féckes fene. 4200 az utolsó ár, de aztán ne legyen egy szava sem, mert már teszem is a helyére.

– Na, Isten megáldja! Keresse meg az Olcsó Jánost! Azzal bizonyosan bótót csinál.

– Na egye fene! De ravasz ember maga. Itt a pénz. Legyen vele boldog! – azzal kikapta a vásáros kezéből a lánccon csüngő aranydiót, amelyikben benne volt a cifra, csupa selyem, csupa bársony ruha. Hanem mielőtt tovább lépett volna, csak nem állhatta, hogy odamondja búcsúzóul a vásárosnak: kőccse patikára. A vásáros ettől aztán olyan irtóztató dühbe jött, hogyha Pepó fel nem veszi a nyúlcipőt, még helyben hagyta volna.

– Na nézzük a virágárusokat! Ott már könnyebb dolgom lesz.

Soha annyi virág nem volt a piacon, mint most. Három sorban kínálgatták a kofák a rózsát, szegfűt, rozsmaringot. Pepónak már majd leszakadt a lába a mászkálástól. Már háromszor nézett meg minden virágos kosarat, de viloja még véletlen, még hervadt sem akadt, nehogy friss, bimbós. Mérgelődött.

– Már pedig én viloja nélkül haza nem megyek! Éppen a legkedvesebb lányom kívánságát ne teljesítsem? Megnézem a virágos boltban, hátha már a vilóját is úri virággá léptették elő és csak flancos pakkban árulják.

Tartozott az ördögnek egy úttal. A boltban sem árultak vilóját.

– A féckes fene enné meg ezt az egész várost, ahol egy vacak vilóját sem lehet kapni!

Mérgében elutazott Miskócra. Azt hiszitek ott volt viloja? Egy féckes fenét. Fölutazott Pestre a gyorsal, de vilójának se híre, se pora!

– Én bolond – csapott a fejére. – Hogy eddig erre nem gondoltam. Ha nálunk valami nincs az egyik városban, az nincs az egész országban, mert az akkor hiánycikk.

Nyakába szedte a lábát s indult vilójáért a nagyvilágba. Vonattal, gyalog, szekéren, autóstoppal utazott, mikor hogy jött ki a lépés. Már fél éve kóborolt, de viloja még mindig sehol. Hanem egyszer csak találkozott egy olyan vénséges öregemberrel, akinek már tíz perc volt a fogai között. Köszönti illendően:

– Jó napot öregapám!

– Neked is fiam! Oszt nem unod még a viloja utáni szaladgálást?

– Honnan tudja öregapám, hogy vilóját szeretnék venni?

– Mit nem tudok én? Hajaj!!! Na, megállj! Segítek neked, mert olyan becsületes kinézeted van. Innen, kelet felé éppen három mérföldnyire találsz a tengert. A partról is látszik, hogy nagyon közel árváldokod egy sziget. Ott mindenféle virág, gaz, gyógyító növény, még élesztőfű is terem, de nem ám össze-vissza, hanem úgy, mint a legszebb virágoskertben. Megeszem a kalapomat, ha nem találász ott vilóját.

– Könnyen fogadkozik öregapám, hisz vagy találkoztunk még, vagy sem, de azért köszönöm a tanácsot. Megfogadom a szavát, hátha igazat szolt.

Azzal már indult is kelet felé. Hamarosan elérkezett a tengerpartra. Megpillantotta a szigetet. Igen ám, de hogyan jut oda? Úszni nem tud, csónak meg nincs.

– Ej, ha azok a nyavalyás teknősök össze tudnak ütni egy teknőt, miért ne tudnék én?

Előkapta a kisbaltát, kivágott egy közepes fát, kiszedte a közepét. Két vastagabb ágat ragadott meg és már bele is ült a teknőbe. Hát bizony az a csónak nem ment olyan könnyen, mint először gondolta. Fél nap is beletelt, amikor megérkezett a sziget partjára. Üggyel-bajjal kikötött. Hanem megérte a fáradságot, mert csodálatos helyre érkezett. Amerre csak nézett, mindenütt virág. Olyan csodálatos színeket látott, úgy elgyönyörködött csak úgy magának, meg a virágillat úgy elbódította, észre sem vette, hogy már hét nap, hét éjszaka barangol pihenés nélkül. Hanem egyszer csak egy estefelé megérkezett egy hatalmas hét tornyú kastély bejáratához. Meggusztálta kívülről alaposan, aztán gondolta ezt már csak megnézi belülről is. Amikor a lépcsőhöz ért, a két vaskapu magától kitérült. Amint belépett becsukódott, de nem úgy, mintha rabság várná, mert nem kattant rá a zár. Ha akart, kimehetett volna. Megy a folyosón. Bíborvörös szőnyeg mindenfelé. Pepó végigjárta a 7 tornyú üvegkastélyt a pincétől a padlásig.

– Ezt nevezem! Még a padlást is kigongyolázták. Ide nem fűgyül be a szél még télen sem!

A legutolsó szobában egy hatalmas asztal állt. Az asztalon két tányér, meg eszcai. Leül az asztalhoz.

– Ej! Ha egyszer most szerencsém lenne s megkínálnának egy tányér meleg levessel, bizony jól esne – gondolta.

Mesemondó:

Farkas Pál, 58 éves, Bogács, 1977.

– folytatjuk –

F E J T Ö R Ö K

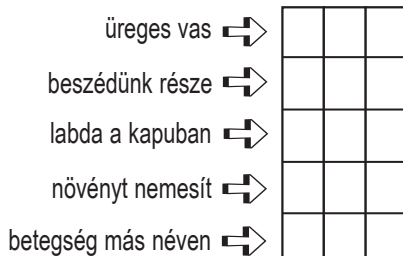
Szervusztok Gyerekek!

Szeretettel köszöntünk benneteket a hideg téli napokon! Bár csak már tavasz lenne! Erre azonban még várni kell egy picit!

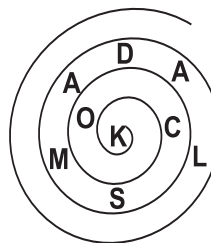
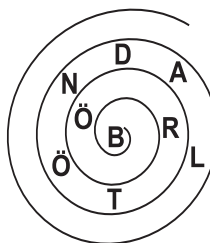
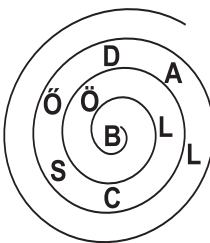
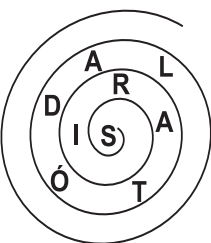
A rejtvényben néhány téli játékot lelhetek fel a nagy hóesésben, ha a betűket helyesen rakjátok össze.

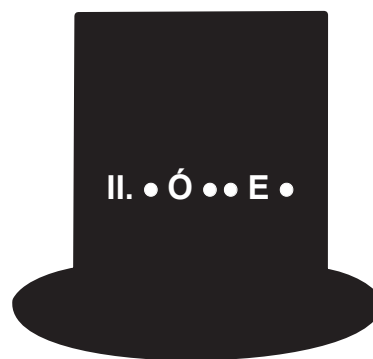
A farsangi bálakat mindenki nagyon várja februárban. Ezeken a mulatságokon a cigányok szívesen járják a hagyományos táncokat. *Nézzük, milyen táncok ezek? A középső függőleges sorok megadják a megfejtést!*

A folklór zene, a dal a cigányság egyik legnagyobb értéke. Érzelmek, vágyaik jelennek meg ezekben a dalokban. Témájuk szerint igen sok félélt ismerünk. Nézzünk meg néhányat! Induljatok el a csigavonal közepétől!

A történelem folyamán a cigányság életmódjával több király, uralkodó foglalkozott. Ha a kihagyott más-salhangzókat pótoljátok, megkapjátok a kérdéses uralkodókat!

A rejtvényekhez kellemes időtöltést kíván a Szerkesztőség!

Segítsen, hogy segíthessünk!

Kati néni 67 éves kétegyházi oláh cigány asszony. Míg testét betegség emészti, napjait a nincstelenség, éhezés, fázás. Végső elkeseredésében tollat ragadott, hogy megírja

szerkesztőségünknek sanyarú sorsát.

Egyedül él depresszióban szenvedő lányával és annak 6 éves kislányával, akik helyett neki kell „gondolkozni”, mert

ők nem képesek rá. Egyetlen fia, aki segíteni tudta a még harmincezer forint nyugdíjat sem kapó édesanyját, több mint egy éve váratlanul összeesett és meghalt. „Inkább engem vett volna magához az Úr!”, tör ki könnyekben a fájdalom és értetlensége minden percben, mert nem érti az érthetlent, hogy miért pont az Ő fia, aki még beteg sem volt soha.

Sorolja bajait, testén a hasnyálmirigy gyulladásától a trombózisig, mutatja a kiválatatlan receptek sokaságát, hogy hát miből is váltaná ki, mert azt a kis pénzét is elvinné, ami van. Dolgozni nem tud, sem Ő, sem a lánya, aki még a házból sem tud betegsége miatt kimozdulni. Házában egyetlen szobában vannak összehúzódnak, mert a ház többi része omladozik és életveszélyes. Csinálgatta Kati néni, amíg bírta a keze meg a lába, de egy jó ideje már felállni is alig bír. A helyi önkormányzat néha egy-kétezer forintos segéllyel tud segíteni, de más lehetősége nincs. Sok a szegény cigány a faluban, ha tudna segítséget kérni mindegyiknek.

Magyar szomszédai szánják meg néha ezzel-azzal, meg hát **néha jönnek jóslatni**, mert Kati néni örökölte a tehetségét. Megmondja a múltat, jelent és a jövőt. Jót és rosszat egyaránt. Kártyából, ólommal, tenyérből, szemből látja a sorsot. De azt soha nem mondja, mit adjanak a szerencsének, csak azt, hogy kedden, pénteken és vasárnap jöjjenek, mert az a sors napja... S hogy valós-e, amit lát!? Számítson az én szavam! Szememből, majd az ősi kártyából arcomba zúdította az összes jelenlegi félelmemet és örömemet. A jövőt csak azért nem, mert nem kértem belőle... Elmondja mindenkinek, amit tudni akar a sorsáról, életéről, csak kicsit könnyebb legyen az élete.

A törődés emberséget jelent, törődünk hát Kati néniével.

Felajánlásaikat a szerkesztőségen keresztül is megtehetik, vagy közvetlenül Kati néninek.

Farkas Mihályné
Tel.: 30/267-8368
5740 Kétegyháza
Damjanich út 17.
Lukács Ilona

A napokban meglátogattuk Kati nénit, akinek helyzete a fenti cikkben leírtakhoz képest sajnos semmit nem változott. Akkor már napok óta csak a 6 éves unokájának volt mit ennie a szomszédok jóvoltából. Natasa, Kati néni lánya némi iróniával jegyezte meg, hogy mennyire alultáplált az egész család. És valóban! Összeszorul a szíve az embernek látva azt a nagy szegénységet, a kilátástalanságot, a kicsit jobb élet utáni vágyat, amire a maguk erejéből semmi esélyük.

Alapítványunk lehetőségeihez mérten megpróbált és megpróbál segíteni Kati néniéknek. Segített továbbá a Stabilit-Bau 21 Kft., valamint a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Etnikai Érdekvédelmi Egyesület.

Lapunk főszerkesztője levélben kereste meg Kétegyháza polgármesterét, *Kalcsó Istvánnét*, hogy felhívja a figyelmet Kati néni nehéz helyzetére. A Polgármester Asszony természetesen jól ismeri Kati néni helyzetét, lehetőségeikhez mérten segítik is a családot. „Kati néniék házának hátsó főfalja veszélyes állapotba került. Ez ügyben elkezdtük a megoldás megkeresését. Sajnos a fal teljes felújítását nem tudtuk felvállalni, de két pótkocsi bontott téglát adtunk a családnak. A kollégák megkeresték a Vöröskeresztet (és több más szervezetet is), hogy segítséget kérjünk a családnak. A Vöröskereszt a felújítást 15 ezer forinttal támogatta. A gyulai építési hatóság nagyon kedvezően és segítőkészen állt a problémához. Jelenleg 3 pillér kerülne kivitelezésre, ami a közvetlen veszélyt megszüntetné. Igaz, a teljes fal nem kerülne felújításra. Azonban nem találtunk olyan vállalkozót, aki ezt a munkát elvégezné. Ebben kérnénk az Önök segítségét. Ha tudnának olyan számlaképes építési vállalkozót, aki elvállalná a kivitelezést, kérem keressenek meg.” (Részlet a Polgármester Asszony leveléből.)

Kérjük tehát mindazon építési vállalkozók jelentkezését, akik segíteni tudnának a családon.

Kérjük továbbá mindazokat, akik megtehetik, segítsenek a családon! Minden segítséget nagy örömmel fogadnak: kinőtt ruhákat, cipőket, tartós élelmiszereket.

A Szerkesztőség.

Tisztelt Szerkesztőség!

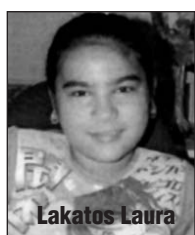
Abonyban élünk nagy fájdalomban és bizonytalanságban. Két gyermekünk volt. Kisfiunk most megy első osztályba. 2005. december 13-án született Mónika, akinél sajnos 2007. január 3-án diagnosztizáltak a központi idegrendszer rosszindulatú daganatot. Én gyed-en vagyok, illetve voltam, a férjem betanított útépitőként dolgozik. Az elmúlt év őszén nagyösszegű hitelt vettünk fel, melyből lakásunkat szeretnénk volna felújítani és bővíteni, azonban sajnálatos módon a pénzt kislányunk gyógyítására kellett fordítani, (speciális étrend, sok utazás, stb.) A kislány rövidre szabott életét nagy részben kórházban töltötte, mivel a műtétek, kezelések, kemoterápia, majd a transzplantáció után steril szoba lett volna szükséges a gyógyulásához. Házunkat fel kellett volna újítani. A felújítással terveztük egy szoba megépítését is, valamint a meglévő épület aláfalazását, mert vizes, a jelenlegi padló el

van korhadva, tetőcserét. Megmaradt pénzünkből elkezdjük a felújítást, de sajnos folytatni, befejezni nem tudjuk és mindezek mellett a felvett hitel törlesztését is teljesíteni kell.

Kislányunk sajnos augusztus 6-án meghalt. A ház felújítását be kell fejeznünk, mert a munkákat elkezdjük. Sajnos a pénzünk elfogyott. Hiába kerestünk nyilvánosságot kérésünkkel. Egy pár helyi lakos segített rajtunk pénzadománnyal, de a kapott összeget sajnos a temetésre kellett fordítanunk. Kislányunk halála előtt 3 héttel az általunk gondozott nagypapa is 54 évesen meghalt. Egy hónap alatt két családtagot temettünk el.

Kérem Önöket, próbáljanak segíteni anyagi helyzetünkön, vagy kérésünket tolmácsolják olyan ismerősöknek, akik tudnának rajtunk segíteni, hogy legalább a házat ne árverezzék el a fejünk felől.

Tisztelettel: Tóth Mihályné
Abony, Telefon: 06-20/545-9824

Lakatos Laura

Kérem, segítsen!

Laura 10 éves mezőberényi kislány. Normális lefolyású születése volt, de bal oldala görcsöt kapott. Ennek ellenére egészséges csecsemőként adták ki a kórházból. A szülők nyolc hónapos korában vették észre, hogy az elindulás gondot okozott neki, már a felállásra is képtelen volt. Ekkor megállapították, hogy gerincvelő sorvadásban szenved. Ma is súlyos mozgáskorlátozott, de szellemileg ép gyermek. Magántanulónként kapja meg a korának megfelelő iskolai oktatást.

A kijevei klinikán Pichkur professzor véleménye szerint Laurának összejt beültetésre lenne szüksége a javuláshoz. A kijevei klinika 2007. decemberére tudna műtési időpontot adni a kislánynak. A család azonban nem rendelkezik a gyógykezelés finanszírozásának költségével.

A Kijevbe való kiutazás lebonyolítását az S.O.S. Szolgálat Alapítvány Közhasznú Nemzetközi Társadalmi Szervezet vállalta, amelynek célja a csak külföldön gyógykezelhető, gyógyítható beteg gyermekek segítése.

Tisztelettel kérjük az Ön/Önök segítségét, hogy lehetőségükhöz képest Lakatos Laura gyógykezelése költségeihez járuljanak hozzá, ezzel segítve gyógyulását.

Befizetésüket megtehetik folyamatosan az S.O.S. Alapítvány Bankszámlaszámára:

Kereskedelmi és Hitelbank: 10403909-39023276-00000000 – Erste Bank Hungary Rt.: 11600006-00000000-07010055

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 3000,- Ft,
fél évre: 1500,- Ft,
negyedévre: 750,- Ft

A megrendelőlapot és az előfizetési díját a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:

5001 Szolnok, Pf.: 77
Telefon:
(06) 56/513-952, 513-953, 513-954

Előfizethető rózsaszínű postai utalványon.

FELHÍVÁS

Fotó:
Halász
Katalin

A tisztaadonyi Rózsa Rozália 7 gyermek édesanyja, kettő közülük súlyos beteg. Nagyon nehéz anyagi körülmények között élnek, sokat nélkülöznek. Kérjük mindazokat, akik megtehetik, segítsenek a családon. Rózsa Rozália

minden segítséget örömmel fogad: kinőtt ruhákat, cipőket, megunt játékokat, tartós élelmiszereket.

Cím: Rózsa Rozália,
Tiszaadony, Petőfi út 4. 4833.
Rózsa Rozália telefonszáma szerkesztőségünkől elkérhető.

A Szerkesztőség

Fotó: Halász Katalin